



Deželna avtonomija in Slovani.

Sedanje razpravljanje in bojevanje po raznih deželnih zborih tostranske polovice naše države zopet dokazuje z nova, kam jo tirajo deželni avtonomisti. Deželna avtonomija ima sicer za podstavo nekaj princip; ali oblika sedanjih takó imenovanih dežel ne kaže nikačega jednotnega principa; niti ni tu razdelitve po principu zgodovinskega prava ali zgodovinskih individualitet, kar najbolj naglašajo deželni avtonomisti. Kajti mnogo je sedanjih takó imenovanih dežel, katere so imele v raznih dobah različno obliko, to se pravi, ko so bile pridružene ali v celotah ali oddelkih drugim deželam.

Breznačelje se kaže pri sedanji deželni avtonomiji tudi gledé na volilni red za deželne zastope in tu se godi pojedinim stanovom in narodnostim velika krivica. Največ trpé Slovani zaradi tega volilnega reda, kakor dokazuje Koroška, Štirsko, Trst, Istra, Goriška, Moravska, Šlezka, Galicija, Bukovina.

Nedoslednost in s tem največa krivica tiči naposled tudi v tem, da deželna avtonomija si prisvaja oblast, skrbeti tudi za narodnost in jezik v deželah nastanjenega prebivalstva. Ker je v mnogih deželah po več narodnostij, in ker dobiva v jednom in istem zastopu po jedna narodnost večino zastopnikov, določuje ista večina tudi nad osodo druge narodnosti. Krivični volilni red proizvračuje celó, da dobiva manjšina deželnega prebivalstva večino zastopnikov po deželnih zborih, in ta večina zastopnikov deželne manjšine nareka potem zakone oni narodnosti kot taki, katera ima večino prebivalstva v deželi. Tako se godi v Istri, dejanski na Goriškem in Moravskem, na Šlezkem, v Galiciji, in se je godilo na Kranjskem, v Dalmaciji itd.

Gledé na národnost je moč moralnih zakonov, kakor dokazujejo dejanja sedanje zgodovine, popolnoma otrpnéla pri nekaterih narodih. S take strani poštevajo samo moč, in če je ta moč tudi samo umetna, formalna, ravna jo ž njo kakor da bila dejanska po načelu: „moč je nad pravom“. Pojme o imenitnosti narodnosti, o potrebi in koristi pojedinih narodov, za človeštvo so danes zmešani, nejasni, in onim, ki poštevajo z močjo tudi ni mari, da bi se ti pojmi zjasnili.

Znanstvu in morali se bije v obraz na to stran, in ni se nadejati, da bi kmalu potlačili krivično načelo: „moč nad pravom“, in tako tudi ni pričakovati, da bi deželni zastopi s sedanjo oblastjo, s sedanjim volilnim redom ravnali drugače, nego doslej, nad manjšinami deželnih zastopov v deželah s pomešanim prebivalstvom. Iz tega pa sledi, da Slovani se bodo brezvspešno borili za svojo narodnost po deželnih zborih na Koroškem, na Štirskem, v Istri, v Trstu, na Moravskem, Šlezkem in Rusi nasproti Poljakom v Galiciji.

V Galiciji, Moraviji in za Koroško se sicer pripravljajo od slovanske strani, da bi dosegli popravo dosedanjega volilnega reda; ali veliki bodo boji, predno se kaj zboljša v tem pogledu. Na Koroškem in v Galiciji bi to pomenjalo nekaj na moralno stran; dejanski pa toliko kot nič, ker večine, ki še vedno ostanejo, kakoršne so v teh deželah, bi se ne udale, da bi se sklepalo količkaj pravičnije za sedanje, oziroma pozneje manjšine iste vrste zastopnikov. Na Moravskem so spravili ravno v tem zasedanju na dnevni red načrt o spremembi volilnega reda; toda vodje moravskih raztresenih Nemcev in njih zagovorniki po Dunajskih liberalnih glasilih so se izjavili, da oblasti, ki jo ima nemška manjšina nad slovansko večino prebivalstva moravskega, ne dá iz rok, in da želja po spremembi volilnega reda ostane sedaj in še dolgo brezuspešna.

Ravno moravski Nemci so ob tej priliki izjavili se, da njim se v tej deželi ne godi krivica. Ker pa tudi v češkem kraljestvu ne trpé krivice, kjer so jedino vsi sedaj v manjšini v deželnem zboru, in ker povsod drugoč, kjer so Nemci in Slovani zastopani v istih deželnih zborih, so Nemci v večini, je pač razvidno, da se Nemcem v tostranskih deželah nikjer ne kratijo pravice. Nasprotno pa delajo nemške umetne ali opravičene večine deželnih zastopov, kakor ugajanjim, da ne govorimo o principu moči nad pravom, kateri vpliva tudi na te deželnozborske večine.

Iz tega pa sledi, da Nemci niso zato, da bi se spremenila osnova deželnih zastopov, in vse, kar želé oni, je to, da bi se odcepil v češkem kraljestvu v oddelek, ki bi imel samostalno deželno upravo.

Jednako pa se vedejo tudi Italijani na Primorskem in Tirolskem. Na Primorskem so Lahi (Furlani) in Italijani skupno v manjšini nasproti Slovanom; vendar pa imajo v Trstu in Poreču veliko večino in v Gorici dejanski nadmoč po deželni zborih. Na Tirolskem imajo tudi že v Tridentu velik del gosposke v zmislu lastnega namestništva; a to jim še ni dovolj, zaradi česar hrepene po odkrojitvi južne Tirolske od severnega nemškega dela, kakor Nemci po ločitvi severnega češkega kraljestva v zmislu lastne uprave. Tudi Italijani so torej zadovoljni z deželno avtonomijo, ker vedo, da jim daje vse, česar želé, in da ž njo dosežejo, česar bi jim v večji meri ne mogla dati nobena druga upravna oblika.

Z deželno avtonomijo ne gospodujejo Nemci in Italijani sami nad seboj, ampak tujčijo tudi Slovane. Iz istega vzroka ne ugaja tudi Poljakom kaka druga upravna oblika, ker s sedanjem ustrojem najlažje poljačijo gališke Ruse in takó pripravljajo ne le sebe, ampak tudi druge Slovane za zapadno, Slovanom pogubno kulturo.

Kdor bi se torej nadejal, da bodo češki Nemci ali tirolski Italijani hrepeli po spremembi deželne avtonomije, zida na pesek. Nemci in Italijani vedó dobro, da bi ne imeli takega dobička v drugih oblikah, katere bi bile pravičnejše na vse strani, torej tudi v zmislu, da bi se popravile sedanje krivice nasproti Slovanom.

Doslednost ali analogija, ki je v težnjah tirolskih Italijanov in Nemcev na severnem Češkem, bi morala sicer vzbujati misel, oziroma strah, da bodo tudi Slovani težali po ločitvah v zmislu lastnih deželnih uprav na Koroškem, Štírskem, Primorskem, Moravskem, Gališkem. Ali tega pomisleka, te bojazni med Nemci in Italijani nikakor ni. In oni računijo, kakor rečeno, popolnoma prav; kajti že obečujejo tirolskim Italijanom, da se jim podeli k dosedanji, itak že veliki, še večja deželna avtonomija, in že se bo stvar pretresala ter pride v tem zmislu na dnevni red v drugem zasedanju tirolskega deželnega zbora. Kar pa se dostaje čeških Nemcev, so oni jednako modri, izstopili so brez pravega, ustavno opravičenega povoda iz češkega deželnega zbora ter hočejo s tem dokazovati, kakor da se jim dela krivica. Iščejo in najdejo vedno kako pretvezo, ki naj bi opravičevala njih taktiko. Z druge strani pa dosežajo kos za kosom ločenih samoupravnih delov, in ako pojde takó naprej, bodo de facto ločeni veliko poprej, nego si mislijo Čehoslovani češkega kraljestva. V tem ko se boré ti Čehoslovani za razširjenje deželne avtonomije; v tem ko se prepirajo med seboj zaradi taktike in sedaj državnega prava svojega, podvižejo češki Nemci, da zahtevajo sedaj ta, sedaj oni del uprave zase, ki je bil poprej skupen za Čehe in Nemce, skupen v tem kraljestvu.

V tem tiči pa največja nevarnost neposredno za Čehe, potem pa za vse avstrijske Slovane, ki so v manjšinah, umetnih ali naravnih, po raznih deželnih zastopih. Kajti, ako niso voljni Nemci in Italijani sedaj, da bi se

napravila pravičnejša oblika deželnih zastopov, oziroma spremenila ta oblika z načelno drugo osnovo, je toliko manj nadejati se, da bi se vneli za to, ko bodo tudi na Češkem in Tirolskem dejanski ali celo tudi formalno popolnoma sami svoji.

O ruskem narodu trde zapadni opazovalci, da je praktičen narod, da ne piše toliko paragrafov, kolikor skrbi pa zato, da se dejanski uvede, česar potrebuje. Čehoslovani na Češkem pa kažejo, da jim je več za formalnost, nego za dejanja, in dokazujejo njih sedanji voditelji, da so celo formalno napredovali na zapadu, toda ne toliko, da bi jih ne prehvalila ukoreninjena in prirojena formalnost narodov, vzraslih na postavi zapadne kulture. Kaže se, da v prepirih za formalnost izgube Čehi svojo samostalnost, a zajedno se zaradi takega vedenja pogubi samostalnost tudi drugih avstrijskih Slovanov. Čehi morajo vender vedeti, da od njih vedenja so zavisne ustavne spremembe. Ako Čehi zamude te poprave, zamujene bodo toliko bolj za Slovence in tudi za gališke Ruse in nekaj tudi za primorske Hrvate.

Češki voditelji bodo imeli pa veliko odgovornost pred zgodovino, ker bo ona svedočila, da so poznali ideje in oblike, pa se jih niso poprijeli, da bi se začele izvrševati z njih pomočjo. Češki voditelji poznajo dobro načela in sistem nacijske avtonomije, pa jo prezirajo popolnoma. Sedaj staročeška stranka zameta predloge mladočeške stranke z izgovorom, da ni primerne časa za izvršenje teh predlogov. Dobro!

Položaj je zares neugoden, dasi je ravno nemško glasilo Staročehov najbolj obujevalo misel o koronanju in zgodovinskem pravu, ko je bil imenovan sedanji češki namestnik grof Franc Thun.

Ako pa oportunitizem narekuje, da se odloži ta točka programa skupnega češkega naroda, ali sledi iz tega, da je treba ostati pri dosedanji neuspešni taktiki tudi nadalje, dokler ne pride ugodnejši trenotek? Koliko let bo treba čakati? Ali bodo nasprotniki tudi mirovali? Ali ne bodo marveč podvzivali se, da prehité vse stremljenje čeških voditeljev? Dalje: Ali bo zastran Čehov čakati tudi Slovincem, istrskim Hrvatom in gališkim Rusom? In še celó: Ali bodo tudi moravski Čehi in šlezki obsojeni še dalje trpeti zaradi taktike čeških voditeljev, ki so za ta del jednaki na staročeški, kakor na mladočeški strani?

Taka vprašanja, ki so popolnoma opravičena, dokazujejo, kako odgovornost si nakopujejo češki glavni stranki pred vsem češkim narodom in pred avstrijskimi Slovani v obče.

Riegra in dr. Gregra zadeva huda graja, ako sodimo stvari po odločilnih razlogih in mi bi s stališča staročeškega oportunitizma obsojali nedoslednost tega oportunitizma. Ako ni oportunitno oživljati zgodovinsko pravo, je prikladno kaj drugega, in dr. Rieger in oba Gregra vendar ne bodo mogli ugovarjati, češ, da narodna avtonomija bi ne bila sedaj na pravem mestu. Ideal na-

rodne avtonomije so pripoznali tudi od staročeške stranke, in ni razloga, da bi ne mogli poprijeti se te sedaj najprimerniše točke. Z narodno avtonomijo nastopiti na Češkem je sedaj primerno celó iz psiholoških vzrokov; razburjeni duhovi bi se poprijeli nove, doslej umetno zatirane točke narodne avtonomije in odprl bi se nov razgled v bodoče delovanje. Slovenci bi se oddahnili, kar jim že sapo zapira vedenje obojih glavnih strank na Češkem, in vse stranke bi imele program, ki je že zaradi svoje moralne veljave vreden, da se postavi na dnevni red. Naj bi se le upirali deželni avtonomisti z razlogi zgodovinskih individualitet; naj bi se le posmehovali liberalni ali nacionalni Nemci: doslednost, pravo, morala se ne dá z zasmehom zatreti, in še plemstvo češko, ki se sklicuje sedaj na ustavo, bi videlo, da narodna avtonomija je oni sistem, kateri sloni najbolj na sedanji ustavi. Vredno bi bilo, da bi češki voditelji poskusili ta doslej zakrivani lek, in spoznali bi svoje prave in neprave prijatelje z nove strani.

Ali ker narodna avtonomija ne spada v deželne zbore, treba je ž njo v državni zbor. Ker pa sedanji državni zbor je po posamičnih klubih že preveč zapleten ali kompromitovan, treba je potrkati pri osrednji vladi za spremembo volilnega reda za državni zbor. In

ravno bližnja sesija državnega zbora bi bila primerna zato; takó bi utegnili priti potem predrugačena večina v državni zbor, in s tako večino bi se dala uvesti tudi narodna avtonomija. Ako uide še ta sistem, potem ni se nadejati več, da bi se izvršila narodna enakopravnost, in v deželnih zborih je bo najti najmanj, naj se volilni redi popravljajo še toliko v pravičnem zmislu; kajti osnova deželne avtonomije je bila, je in bode Slovanom pogubna, dokler bo ista vplivala tudi na narodnostna vprašanja. Ona je sad zapadne kulture, in je nasprotna slovanskemu pravnemu čustvu.

Proč torej ž njo, dolžnost slovanskih rodoljubov in voditeljev pa je že sedaj, da se oglašajo na primernih mestih za narodno avtonomijo. Slovenskih zastopnikov dolžnost je še posebe, da opozarjajo češke voditelje na ono oportuniteto, katera more vspešno delovati za narodno avtonomijo, torej na ono taktiko, katere se držé sedaj Staročehi, samo da ne vedó, kak predmet bi ji dali sami v obdelovanje, potem ko so odklonili na neodločen čas glavno točko svojega programa.

V zmislu delovanja za narodno avtonomijo bi še staročeški oportunizem vedel jedenkrat — k dobremu. Naj se zgodi!

O kritiki dr. Mahniča.

II.

K nasprotniškim razpravljanjem o nam očitnem razširjanju protestantskih načel.

(Dalje.)

Pred vsem je tu povdarjati v obče, da apostol, držeč se v prislovi: „*exempla trahunt*“ obseženega načela, postavlja v teku svojega opominjevanja svoje vsem dobro znano vedenje in delovanje kot vzor, ki se ima posnemati, torej na ta stavlja glavni povdarek; v tem ko razlaga dr. Mahnič svetljenje škofov z vzornim vedenjem kot postransko, dà, naravnost kot nezadostno. Ko kaže apostol na svoje vedenje in delovanje, katero je posnemati, ne opušča isto postavljati kot vstrajno nadaljevano učenje, kljubu temu, da je trpel nepretržna preganjanja; kajti on namerja ravno v kritičkih časih poleg neprestrašenega vzornega vedenja škofov nepretržno izvrševanje dolžnosti učenja od njega oznanjevanih verskih resnic povdarjati in priporočati kot sredstvo, od katerega se je nadejati trajnih uspehov. Dr. Mahnič pa v svojem komentovanju s škofovskim pastirstvom neločljivo združenega učenitva ne omenja niti z besedico.

Specijalno naglašá apostol v svojem škofom danem opominjevanju (vrsta 19), da je služil „*Gospodu z vso ponižnostjo, s solzami in skušnjami*“, katere so se mu go-dile zavoljo zalezovanja Židov,“ potem pa (vrsta 33 do

35), da ni „*poželel od nikogar srebra, zlata ali oblačila*“, temveč *da je delal s svojimi rokami za svoje in svojih tovarišev potrebe*, ker je veliko boljše dajati, nego jemati; v tem ko se dr. Mahnič pomišlja, ista opominjevanja izrabljati, da bi utemeljal poklic škofov kot poklic vladanja in zapovedovanja. Apostol naklada škofom, navajajoč svoje delovanje kot zgled (vrsta 19, 20, 27, 31), prav posebno nepretržno učenje „*javno in po hišah*“ kot dolžnost; v tem ko se dr. Mahnič, kakor smo rekli, niti ne spominja učenja, tega najizdatnišega sredstva proti naznanjenim volkovom ali krivoverskim učiteljem, ker se ne dá združiti s poklicem vladanja in zapovedovanja, ki ga odkazuje on škofom. Apostol opominja škofo (vrsta 24), navajajoč svoje delovanje kot zgled, da naj se izkazujejo brezstrašni v kritičkih časih in pri oznanjevanju evangelija, torej da naj nadaljujejo izvrševati dolžnost učenitva celó s tem, da postavijo svoje življenje v nevarnost. Dr. Mahniču pa, kakor že rečeno, ne zdi se samo primerno zamolčati učenje, svetljenje z dobrim zgledom pa razglašati kot nezadostno v poučevanje in utrjevanje vernikov; ampak vrhu tega postoponje pastirjev proti svojim čredam z vso strogostjo postavljati kot tako, katero bi bil namerjal isti apostol, kateri v teku svojega zeló obširnega opomina niti samo jedenkrat ne rabi besede „*strogost*“, pač pa povdarja (vrsta 19) svoje „*služenje z vso ponižnostjo, s solzami in s skušnjami*“, potem

pa v pouk škofom (vrsta 31) naglaša izrecno, da ni postal s strogostjo, ampak da je „tri leta noč in dan neumorno in s solzami opominjal vsakega izmed njih.“

V oči zbadajo tudi nasprotja, katera se pokazujejo iz primerjevanja z nasprotniške strani posebno povdarganih in zgorej v opomni po vsej vsebini navedenih mest XX. poglavja dejanj apostolskih (Art. XX: 28, 29) z nasprotniškim razlaganjem istih. Apostol opominja tukaj škofove, da naj pazijo „na sebe same in na vso čredo, nad katero jih je postavil sveti Duh v škofove, vladati cerkev v božjo, ki jo je pridobil s svojo lastno krvjo“, v tem ko hoče dr. Mahnič vladanje cerkve pošteti ne kot paženje na čredo, torej kot glagolu „ποιμαίνω“ (pasco, rego) odgovarjajoče nadzorovanje ali gojenje, vojenje, oskrbovanje črede, ampak kot pristno, pravo gospodovanje nad njo. Da bi temu, duhu in besedam nasprotujočemu razlaganju dal videz opravičenja, zdi se mu primerno, škofom pred vsem na srce položeno paženje „na sebe same“ zamolčati popolnoma, čeravno apostol v 30. vrsti, katera je v stvarni zvezi z oznanjenjem zgrabljenih volkov (vrsta 29.), izrecno opozarja škofove na okolnost, da bodo nastopali taki volkovi, to je krivoverski učitelji, celo iz njih srede (on ne pravi: iz srede njih črede) z napačnimi nauki, da bi potegnili učence za seboj. *) Iz istega razloga zamolčuje naš častiti gospod nasprotnik tudi nauk aposlolov, ki je v tekstu, od njega samega navedenem, po katerem nauku je cerkev, katero imajo vladati škofove, pošteti kot dedščino božjo, katero je pridobil Bog in Človek s svojo lastno krvjo; kajti da bi nad to dedščino ne dopuščal nadzorstva in gojenja, ampak vladarstvo, utegnili se je zdeti nevarno celó dr. Mahniču.

K takemu prerejevanju (adaptovanju) teksta svetega pisma, katero prirejevanje se pač ne dá kvalifikovati**), seza naš častiti gospod nasprotnik, da bi glagolu „rego“ prideli, kakor smo videli, že iz filologiških razlogov nedopustljiv pomen glagola „regno“, in da bi na tej podstavi prisvojil škofom gospodarstvo nad cerkvijo, akoravno si ne more kaj, da bi na pag. 66. „Rimskega katolika“ ne priznal te cerkve kot telo Kristovo. To latinizatorja, ki se ne pomišlja čistost katoliškega nauka žrtvovati svoji strastni nagnenosti gospodovati, zapovedovati in kaznovati z virga ferrea popolnoma označujoče dejstvo zadoščuje, da se pokaže brez vsakega dvoma

*) Kdo se ne spominja pri tem na reformacijsko dobo, ko je celó najstarejši ogerski škof (Nitriški škof Podmanický, ki je zaradi nedostatka uadškofov venčal (koronal) Ferdinanda I. za kralja ogerskega, pristopil h krivoveri Lutrovi. Kaj bi se bilo zgodilo v njegovi škofiji, ko bi bil razpolagal s prisilnimi sredstvi, pristajajočimi vladarju?

**) A glejte čudo! Kar obsoja tu „Slov. Svet“ na podstavi svetega pisma, je v očeh dr. Mahniča samo herezija, kakor je še posebe razvidno iz odgovora pag. 613 sq. VI. zv. „Rim. katolika“, ki ga daje naš častiti gospod nasprotnik „Slov. Svetu“.

Op. ured.

neveljavnost nasprotniških razlogov, posnetih XX. poglavju dejanj apostolskih. Saj ne samo besede z nasprotniške strani rabljenega opomina škofov po apostolu Pavlu, ampak tudi duh teh besed govori ne za, pač pa odločno zoper čudni nazor in, ako možno, še čudniše interpretovanje dr. Mahniča; zato se obračamo k osvetljenju še drugega razloga, ki ga je hotel dr. Mahnič zaslediti v listu apostola Pavla za škofovski poklic, gospodovati nad cerkvijo. —

Naš častiti gospod nasprotnik trdi, da poklica škofov, gospodovati nad cerkvijo, bi ne bil nikdo poudarjal strože, nego apostol Pavel v svojem listu, in se sklicuje pri tem zlasti na njegov II. list do Korinčanov, ki bi ga mu bilo, kakor se izraža, malo ne prepisati ves, da bi dokazal pravost svoje trditve. Mi moremo jedino obžalovati, da ni poudaril vsaj nekoliko mest tega lista, katera bi bila primerna utemeljiti vladarsko oblast škofov; kajti mi iščemo takih mest brezuspešno. V vsem listu ne naletiš na besede „vladarstvo“, „vlada“ in „vladati“, in „zapovedovati“ ali celo ne ali pa samo tam, kjer se zdi apostolu primerno, da se izrecno zavaruje proti „vladarstvu“ in še celó proti popolnoma nezapletljivemu ukazovanju. Tudi moč ali oblast, kolikor se omenja v listu, povdarga se jedino v čisto duševnem, sosebno na zakrament pokore odnašajočem se pomenu, kateri pa je daleč od pojma vladanja in zapovedovanja.

O njemu izročeni oblasti govori apostol Pavel v poglavju X.: 1 do 5, kakor sledi: 1) Jaz Pavel sam pa, ki sem kot prisoten pri vas bojazljiv (ponižen), kot neprisoten pa drzen, opominjam vas s krotkostjo in milobo Kristovo. 2) Pa prosim vas, da ne bom prisoten primoran drzen biti s tisto srčnostjo, s katero menijo, da sem drzen proti nekaterim, kateri mislijo o nas, da mi postopamo po mesu. 3) V mesu sicer hodimo, pa se ne vojujemo po mesu. 4) Kajti orožja našega vojevanja niso mesena, temveč silna po Bogu na razrušenje trdnjav, ko razdevamo krive sklepe*) 5) in vsako visokost, ki se vzdiguje zoper znanje Božje, in vjamemo vsako pomišljenje v poslušnost Kristovo.“ Nadalje se spominja apostol te oblasti v istem poglavju X.: 8 do 11 z naslednjimi besedami: „8) Kajti ko bi se še bolj hvalil s svojo oblastjo, ki nam jo je dal Gospod v vaše boljšanje, ne pa v podiranje, bi se ne sramoval. a) Da se pa ne pokaže, kakor da bi vas hotel samo strašiti z listi, 10) (sosebno ko govoré: listi so ostri in krepki, ali njegova osebna prisotnost je šibka (plašna) in (njegovo) govorjenje zaničljivo), 11) naj pomisli tak, da kakoršni smo neprisotni z besedo v listih,

*) Pri tem stavku se nam nehoté vsiljuje vprašanje, ali se je našemu častitemu gospodu nasprotniku, čegar proti nam obrneni članek v „Rimskem katoliku“ je sestavljen samo iz krivih sklepov, zdelo vredno, pazno prečitati II. Pavlov list do Korinčanov, s katerim se bojuje proti nam?

takošni smo tudi z dejanjem.“ Dopolnjuje se tó, prvič v poglavju XII.: 20, 21 z besedami: Kajti bojim se, da bi vas morebiti, ko pridem, ne našel takošnih, kakoršnih ne želim; in da bi vi mene ne našli takošnega, kakoršnega ne želite; da ne bi bilo morebiti med vami preprirov, zavisti, jeze, razprtij, obrekovanja, podpihovanja, napihovanja, neredov (puntov). 21) Da bi me moj Bog, ko pridem, ne ponižal zopet in da bi ne žaloval nad mnogimi, kateri so grešili poprej in niso storili pokore za nečistost, kurbanje, in nesramnost, ki so jo uganjali.“ Potem pa v poslednjem poglavju XIII.: 2 in 10, kjer govori apostol: „Prej sem povedal in povem zopet (kakor da bi bil prisoten) v drugič (dasi sedaj neprisoten) onim, ki so grešili, poprej, in vsem drugim, da, ko se vrnem zopet, ne prizanesem,“ in „10) zato pišem to neprisoten, da ne bom prisoten moral rabiti strogost vsled oblasti, katero mi je dal Gospod v boljšanje, ne pa podiranje.“

Iz teh doslovno navedenih tekstov sledi nauk, katerega se je konstantno držala katoliška cerkev, in kateri je tudi še dandanes, kakor je bilo dokazano zgorej v katekizmi, od najvišje avtoritete potrjenih, nauk, da oblast apostolov in njih naslednikov (škofov) se sestavlja iz troje dolžnosti izvrševanja namreč učenitstva, mučenitstva in pastirstva. V soglasju s tem nenapadnim naukom apostel Pavel, jednako ostalim, od krščanske ponižnosti, krotkosti, milobe in ljubezni ravno tako prešinjenim apostolom, popolnoma perhorekuje gospodovanje, kar se takisto brezdvombeno pokazuje iz II. z nasprotniške strani navedenega lista do Korinčanov.

Nahajamo namreč takoj v poglavju I: 3 stavek: „Ne da bi gospodovali nad vašo vero, temuč pospešniki smo vašega veselja.“ V poglavju II: 9 je čitati besede: „da bi skusil vašo poslušnost“ in je jedva dvomiti, da se zahteva nasproti совету, nauku ali opominu poslušnost, nasproti vladarju in zapovedniku pa pokorščino, kakor se tudi dejanski v poglavju II: 13 izrecno naglašja pokorščina proti evangeliju Kristovemu in v istem zmislu tudi v poglavju X: 6 zopet „pokorščina“. Poglavje VIII: 8 obseza stavek: „Tega ne rečem, kakor da bi zapovedoval; temuč da, ker so drugi takó skrbni, skusim tudi vašo ljubezen, če je prava. In celó izrecno zavračanje tudi samo misli na vladanje in zapovedovanje ne zadočuje apostolu nikakor, kajti tu razgovorjeni list je prepoln izražene čednosti krščanske ponižnosti in milobe, katera izključuje hlepenje po vladanju in zapovedovanju.

Tako čitamo na primer v poglavju III: 5, 6 in 12 naslednje stavke: 5) „Ne kakor da bi premogli iz sebe kaj izmisliti, kot iz lastne moči; naša zmožnost je temveč iz Boga, 6) kateri nas je tudi storil pripravne služabnike nove zaveze“ 12) Ker imamo torej tako upanje, delamo z veliko srčnostjo.“ Potem v poglavju IV: 5 stavek: „6) Kajti ne oznanjujemo same sebe, ampak Jezusa

Krista našega Gospoda, nas same pa samo kot vaše služabnike v pogledu na Jezusa“, in v poglavju V: 11 in 20 stavki: „11) Ker torej vemo, da se je bati Gospoda, pregovarjamo ljudi k dobremu. Bogu pa smo znani; da nađejam se, da bomo znani tudi vaši vesti.“ 20) Namesto Krista smo torej poslani, kakor da bi Bog sam opominjal po nas, prosimo vas namestu Krista, da se spravite z Bogom.“ Dalje čitamo v poglavju VII: 3, 4 in 6 naslednje stavke: „3) Nikomur ne dajajmo pohujšanja, da se ne bo zaničevala naša služba, 4) ampak v vseh rečeh se izkazujmo Božje služabnike z velikim potrpljenjem v nadlogah, v stiskah in potrebah“, „6) v čistosti, v spoznanju, v krotkem in ljubeznjivem vedenju s svetim Duhom in v nehinavski ljubezni.“ In na to se vrsté druga mesta lista, katera svedočijo o zgledni krščanski ponižnosti in krotkosti apostola, zlasti: „Tega ne rečem v vaše obsojenje; že zgorej sem rekel, da ste v našem srcu, da hočemo z vami umreti in živeti“ (VII: 3); potem: „Jaz Pavlus sam pa . . . vas opominjam pri krotkosti in dobrotljivosti Kristovi“ (X: 1) in „O da bi imeli vi nekoliko potrpljenja z mojo nespametjo! Pa saj vendar potrpite z menoj“ (XI: 1) in še več drugih.

In na ta drugi list Pavlov do Korinčanov, čegar vsebino, kolikor se odnaša na nasprotniška razpravljanja, smo ravno navedli doslovno, sklicuje se naš častiti gospod nasprotnik (pag. 187 „Rimskega katolika“ v utemeljenje svoje prečudne trditve, da glagol *πομπάζω* (pasco, rego) bi bil z „βασιλεύω“, „ἀρχίζω“, „κυριεύω“ (regno, dominor) jednakega pomena, in da bi bili po takem škofje poklicani, svoje črede, ali prav za prav, cerkev*), ne samo gojiti, voditi, ampak v popolnem zmislu besede nad njo gospodovati, torej se isti vesti se kot zapovedniki, da izrecno zato izvoljeni! Apostolu Pavlu, katerega je po svedoštvi tega lista poštovati kot vzor krščanske ponižnosti, ki torej do cela perhorekuje gospodovanje nad cerkvijo, katero časti kot telo Kristovo, kakor tudi istemu gospodovanju odgovarjajoče zapovedovanje, pripisuje se z nasprotniške strani na podstavi istega lista, da bi bil on celó silnejše nego drugi (ne imenovani) zagovarjal gospodovanje nad cerkvijo po svojih naslednikih! Neposredno od Boga za apostola poklicani Pavel, kateri poševa podeljeno mu oblast kot sestavljeno iz troje dolžnosti izvrševanja svečenštva, pastirstva in učenitstva, ki se vrhu tega v svojstveno o načinu izvrševanja te trojne dolžnosti razpravljajočem listu (I Timoth V: 1, 2) odločno izreka zato, da naj se škof celó pri nagovoru ogiblje trdobe ali osornosti in dosledno starejše može kot očete, mlajše kot brate; starejše žene pa kot matere, mlajše pa kot sestre opominja z vso lepo vednostjo: ta apostol postavlja se z nasprotniške strani kot tisti, ki bi se bil vedel v cerkvi kot

*) Stavek v tekstu svetega pisma (Act. XX: 28), ki ga skuša naš častiti gospod nasprotnik razlagati po svojem ukusu, glasi se namreč: „da bi vladali cerkev božjo.“

vladar in zapovednik; dà, da bi bil gospodovanje in zapovedovanje v cerkvi postavil kot poklic svojih naslednikov!

To bi utegnilo več nego zadoščevati v karakteristiko iz II. lista Pavlovega do Korinčanov posnete nasprotniške utemeljitve; saj nad vse odločno govori vsaka vrsta tega lista ne za, temuč zoper čudni nazor našega častitega gospoda nasprotnika. Mi prejdemo torej k osvetljenju nadaljnje istega temata dostajajoče se nasprotniške utemeljitve, katera se posnema takisto iz svetega pisma novega zakona, specijalno celó iz besed Kristovih, navedenih v evangeliju. —

Naš častiti gospod nasprotnik skuša namreč utemeljiti pravost svojega čudnega nazora s kazanjem na apostolom dane obljube Kristove. Kajti k Petru, kateremu je sklenil izročiti pasenje svojih jagnjet in ovac*), obrača se tudi s besedami: „Ti si Peter... In tebi dam ključne nebeskega kraljestva; in karkoli zavežeš na zemlji, bo zavezano tudi v nebesih; in karkoli razvežeš na zemlji, bo razvezano tudi v nebesih.**) Ali ne samo Petru je sklenil Kristus podeliti to oblast; kajti obrnil se je tudi k vsem apostolom in dosledno tudi k njih naslednikom, škofom, z besedami jednakega pomena: „Katerim odpustite grehe, tem se odpusté; katerim pa jih zadržite, tem se tudi zadržé.“***) In ta mesta evangelija naj bi najhoblj razodevala, torej razganjala vse dvome, da bi glagol *παύλινο* (*pasco, rego*), v pismu novega zakona pomenjal toliko kakor gospodovati in zapovedovati, torej da bi bili poklicani škofje, nasproti vernikom (svečenikom, nižim klerikom in lajnikom) vesti se kot vladarji in zapovedniki!

No, kaka pa je z nami? Sicer ni tukaj prvokrat, da se naš častiti gospod nasprotnik odnaša ali sklicuje na mesta svetega pisma, dà, celó od nas v „Slovanskem Svetu“ sporočene brošure, katera mesta se nikakor ne prilegajo njegovim razpravljanjem, in mi umemo to. V članku „Rimskega katolika“, ki je obrnen proti nam, se ravno ne dá nedostatek stvarnih razlogov prek in prek pokrivati s praznimi sumničenji; dr. Mahnič, ki se je lotil dokazovati pravost do korena krivih trditev, je torej v stiski, ki jo je seveda zakrivil sam ali to, o čemur ne dvomi nihče, najmanj pa mi, dokazovati, torej mlatiti prazno slamo, ali pa se sklicevati na tekste svetega pisma, naj se tudi ista obračajo kakorkoli proti nazoru, katere zastopa on. Prvo sredstvo se prav posebno priporoča za izpolnjevanje stolpcev ali predelkov časopisa, možno je pri tem prav priležno, jednako našemu častitemu gospodu nasprotniku ponašati se celó z videzem nekake učenosti, ne da bi bil dotičnik v nevarnosti, da ga oprovržejo. Pri kritiko obsegajočih člankih pa ima

sklicevanje na tekste, katerih pomen in besede govoré za kritikovani spis, celó tedaj posebne težave, ako tudi ne pešteváš nevarnosti, da bi te oprovrgli, in gledaš jedino na to, da bi slepil o stvari manj poučene čitatelje, da bi jih pridobil proti pravcu in tendenciji kritikovanega spisa, oziroma proti pisatelju tega spisa.

To težavo poševa drugače povsod naš častiti gospod nasprotnik, kajti varuje se, kakor smo videli, navajati dotične tekste v njih celoti. On se sklicuje na primer na to, kar stoji pred takisto samo nekoliko navedenim tekstom svetega pisma (Act. XX: 28, 29), in na to, kar mu sledi, torej pač na celo poglavje XX ali vsaj na celo opominjevanje apostola do škofov; na drugem kraju pa celó na skupno vsebino o raznih predmetih razpravljajočega II. Pavlovega lista do Korinčanov, gotovo predpolagajoč, da čitatelji pač opusté dolgočasno pogledovanje in pazno čitanje dolgih listov ali poglavij. Ne redkokrat cituje on kak iz svetega pisma posnet stavek, ne da bi naznanil, v katerem delu svetega pisma se nahaja, pač le z namenom, da bi čitatelja zaviral v pogledovanju knjig, torej v izsledovanju pravega pomena stavkovnega. Celó tam, kjer se ni izogniti natančnemu naznanilu naslova, glavnega dela in vrste teksta svetega pisma, oziroma strani kritikovane brošure, ima navado pokvečevati tekst s tem, da izpušča najvažnejše njegove dele, potem komentovati na njemu svojstveni način, torej prirejati (adaptovati), da more potem porabljati te dele po svojih intencijah.

To pot je dr. Mahnič prezrl to taktiko. Tudi to pot se sicer ne navajajo teksti v njih celoti, katere skuša porabiti v utemeljenje svojih nazorov;*) ali običajno adaptovanje vsebine izjemoma se ni izvršilo in je po takem jedro te vsebine nepričakovano do cela prav podano. Samo sklepanje ali izvajanje posledic iz bistva prav navedenega teksta je tako popolnoma napačno, da spominja nehoté na ono svojstveno logiko našega častitega gospoda nasprotnika, katero smo imeli priliko že občudovati, vendar pa nikdar ne prav umeti. Z nasprotniške strani navedeni teksti svetega pisma namreč nikakor ne govoré zato, da bi glagol *παύλινο* (*pasco, rego*) pomenjal „vladati“ in „zapovedovati“; temveč brez vsakega dvoma, da se navedeni glagol tudi v svetem pismu, kakor naravno, rabi v istem pomenu, ki ga mu pridevajo od nekaj soglasno vsi temeljiti znalci klasiških jezikov, zlasti tudi že sami po sebi merodavni slovarji, torej tudi, ko bi se odnašal na ljudi, nikakor se ne podaje z „vladati“ in „zapovedovati“, pač pa do cela prav z „gojiti“ in „voditi“ ali oskrbovati. In to hočemo tudi s pomočjo z nasprotniške strani navedenih tekstov svetega pisma takoj dokazati.

*) Joan. XXI: 15, 16, 17.

**) Math. XVI 18, 19.

***) Joan. XX: 23. Isti pomen ima tudi mesto: Math. XVIII: 18.

*) To dopolnitev, kolikor se je zdela potrebna, da bi se laže orijentovali naši čitatelji, kakor tudi v opomnjah obsežene naslove, poglavja in vrste (verse), ki so posnete iz tekstov, dovolili smo si pridejati zgorej mi.

Jagnjeta in ovce, pasenje katerih se je naložilo apostolskemu prvaku Petru v dolžnost z besedami evangelija „Pasi moja jagnjeta“ in „pasi moje ovce,“*) po-
menjajo, kakor mora priznati naš častiti gospod nasprotnik, čredo ali skupnost vernikov vključno s škofi, in dosledno cerkev, katero je, po zgorej navedenih besedah apostola Pavla, Bog in Človek „pridobil s svojo lastno krvjo“,**) in katera je po besedah istega apostola telo Kristovo.***)

Torej imamo tukaj opraviti s tremi pozitivnimi in nad vse jasnimi izreki svetega pisma, kateri po načelih eksegeze, kakor se izrecno povdarja tudi z nasprotniške strani na pag. 187., ne morejo nasprotovati drug drugemu. V resnici si tudi ne nasprotujejo, temveč so v popolnem vzajemnem soglasju, dà, dopolnjujejo drug drugega in nas, jednako drugim mestom svetega pisma poučujejo o tem, da Kristus je s svojo krvjo pridobljene cerkve, katera je njegovo telo, ni zapustil kot imetje niti svojemu namestniku na zemlji, temveč je to imovino in torej tudi gospodstvo nad cerkvijo z besedami „pasi moja jagnjeta“ in „pasi moje ovce“ za vse čase pridržal sebi samemu, apostolskemu prvaku pa jedino gojenje, rejenje, učenje, vojenje ali oskrbovanje iste (svoje črede) naložil kot dolžnost.

Sicer pa smo že zgorej (glej pag. 145. in 146. našega „Slovanskega Sveta“ od 10. maja t. l št. 9) dokazali, da gospodovanje vladanje in zapovedovanje, katero je od tega neločljivo, katero je poštovati celó kot izvirajoče iz vladanja, in v pravem pomenu besede, kakor se izrecno smatra z nasprotniške strani (torej latinsko regnare, dominari, imperare), dà se porablja tudi za osebe ali korporacije, katerim pristaje oblast, spremenjati tudi zakone družbe, kateri so na čelu; drugače da jih je, kakor se to ume samo po sebi, poštovati kot take, ki so pod gospodstvom nespremenljivih zakonov, če tudi postavljene na čelo družbe, jedino kot za vzdrževanje in rabljenje teh zakonov obvezani nadzorniki, torej vodniki ali oskrbniki (ἐπισκοποι, inspectores, superintendentes, ministri), nikakor pa ne kot vladarji in zapovedniki.

V vidni cerkvi pa ni nikake avtoritete, katera bi ne bila pod gospodstvom za vso večnost nespremenljivih zakonov božjega ustanovnika cerkve. Celó papeži in ekumenske sinode ne smejo ničesar spremeniti na teh zakonih, sosebno ko je ravno njih dolžnost čuvati nad nedotakljivostjo teh, iz nauka Kristovega izvirajočih zakonov, oziroma zavirati vsako oddaljenje od njih in vse gledé na to nastajajoče dvome odstraniti s svojo priznано najvišjo avtoriteto. Celó nezmotnost Petrova in njegovih naslednikov ima temelj na Petru dani obljubi Kristovi, da se njegova vera ne izgubi nikdar, nikdar se ne omaje;

torej da se nespremenjeni zakoni Boga in Človeka ohranijo v svoji nezmotjeni čistosti. *)

Po takem je vladanje in zapovedovanje v polnem zmislu besede v cerkvi izključeno, in ravno zato se škofje imenujejo, kar je označljivo, od apostolskih časov „ἐπισκοποι“; in se zatorej najviša stopinja Potestas ordinis do današnjega dne ne imenuje drugače, kakor Potestas episcopalis. V polnem soglasju o tem je tudi takisto beseda „διοίκησις“ (dioecesis, administratio, oskrbnništvo), katera se je rabila v starejšem času v zaznamovanje patriarške pokrajine, danes pa služi namesto sedaj v zaznamovanje župnije rabljene besede „παροικία“ (parochia v zaznamovanje škofije (škofijske pokrajine).

Vsekakor dokazujejo nedopustnost vladanja in zapovedovanja škofov nad cerkvijo ali čredo z nasprotniške strani navedene besede evangelija „pasi moja jagnjeta“ in „pasi moja čredo.“ Kajti, celó ne gledé na vse drugo, kaže že Possessivum „moja“ (pl.), „moje“ (pl.), da je čreda ali cerkev nasledstvo (dedščina) božje, nad katerim ne more z jedino izjemo lastnika nihče gospodariti in razpolagati, kakor bi hotel, kar pa neizogibno predpolaga pojem vladanja in zapovedovanja, zlasti v polnem pomenu besede, z nasprotniške strani posebno naglašenem.

Vladarji in zapovedniki morejo sami oficijelno govoriti o svojih državah in deželah, morejo dati svojim manifestom napis „Mojim narodom“, ker imajo zato popolnoma pravo. Drugače pa je v cerkvi, katero imenuje tudi najviša cerkvena avtoriteta vedno cerkev Božjo, cerkev Kristovo, ker zahteva to izrecno poleg mnogih drugih zlasti tudi z nasprotniške strani kot orožje rabljeno mesto svetega pisma. To mesto, ki se skuša izrabiti kot podpora čudnega nasprotniškega nazora govori torej odločno proti temu nazoru.

Nič boljše se ne godi našemu častitemu gospodu nasprotniku z drugimi, od njega navedenimi, takisto iz evangelija posnetimi mesti, katera pač dajejo brezdvombeni dokaz o veliki moči ali oblasti, katero je podelil Bog škofom, in katera doseza vrhunec v odpuščanju grehov, kakor se pač izrecno priznava, dà, posebno naglašja tudi v brošuri, od nas v odlomkih sporočeni, pag. 21, katera mesta zajedno dokazujejo neoporečno, da ta škofovska oblast nikakor ne obseza gospodovanja in zapovedovanja, isto temveč izključuje popolnoma.

Vsa oblast hierarhije sestavlja se, kakor je bilo dokazano zgorej, iz troje dolžnosti izvrševanja učenitva, svečeništva in prav za prav vse obsegajočega pastirstva; torej je tudi oblast, odpuščati grehe odkritosrčno kesajočim se poštovati, kot dolžnost izvrševanja specijalno svečeništva, in se torej oblast, odpuščati grehe, dasi je viša od oblasti, v polnem zmislu besede zapovedovati in

*) Joan. XXI: 15, 16, 17.

**) Act. XX: 28.

***) Ephes. I: 22, 23.

*) Luc. XX: 31, 32. „Gospod pa je rekel: Simon, Simon - glej, satan vas je hotel imeti, da bi vas presejal, kakor pšenico! Jaz pa sem molil za te, da ne jenja tvoja vera.“

vladati, vendar ne more identifikovati s to. V obče se področje hierarhije ne razteza na polje gmotnih interesov človeštva, kjer se ni možno izogibati gospodovanju in zapovedovanju, so torej vojske (armade), ječe in kaznilnice do cela na svojem mestu, dà, neizogibne; koncentruje se temveč na polju duševnih interesov, kateri, v nasprotju z vladanjem in zapovedovanjem, zahtevajo gojenje in rejenje (hranjenje) z dobrim zgledom, zdravim naukom in deljenjem zakramentov, kakor tudi vojevanje ne s pomočjo fizičnih prisilnih sredstev, ampak v duhu krščanske dobrotljivosti in ljubezni.

Cerkev in država sta sicer navezani druga na drugo, oziroma nakazani na to, da podpirati druga drugo, ker obe moreti le s pomočjo reda, ki je „anima rerum“, uspešno dosežati svoj zadnji cilj. Vendar pa so ti končni cilji ravno tako različni, kakor sfere ali delokrogi, v katerih delovati so poklicani hierarhija z jedne strani in vladarji z druge strani; torej je naravno, da morajo tudi sredstva, katera je rabiti v dosežanje teh končnih ciljev, in s katerimi tudi dejanski razpolaga vsaka teh oblastij, biti različna, dà, so mnogotero drugo drugemu nasprotna. Na čelu držav stoječi vladarji pospešujejo svoj končni cilj z gospodovanjem in zapovedovanjem nad svojimi podaniki, v podporo česar imajo na razpolaganje v kakoršno si bodi rabo materialnega orožja svojih vojsk; na čelu cerkve stoječi pastirji pa dosežajo svojo končno namero z ljubeznjivim gojenjem in rejenjem, kakor tudi z milim vojenjem vernikov, pri čemur jih podpira božja milost, katero jim je obečal Bog in Človek.

Ta posebna milost božja je podelila apostolom in njih dostojnim (vrednim) naslednikom one velikanske vspehe njih naporov, kateri vspehi vzbujajo občudovanje; in ista milost ni nikakor še prenehala tudi za naših dnij kazati vspehe, vendar, kakor prej, tako tudi sedaj ne pri vseh. Pri latinizatorjih, nad katerimi gospodujejo nazori, ki so postali posvetni, pri teh latinizatorjih, ki so se pokazali, kakor je bilo dokazano zgoraj, le v raz-

tresanju kot mojstri, v zbiranju pa vedno kot šušmarji, ne kaže naprimer ta božja milost nikake moči; torej tudi iste, jednako našemu častitemu gospodu nasprotniku, tudi ne poštevajo, temveč uklanjajo se mnenju, da tudi končni cilj hierarhije, namreč dovajanje človeštva k njegovemu dušnemu zveličanju se ne more dosežati drugače, kakor z gospodovanjem, zapovedovanjem in kaznovanjem, *virga ferrea* ali vsaj z *baculus*, s kratka s porabo fizične sile.

Takim nasprotnikom materialistiške narave bi naša gorenja skazanja na razloček med končnimi cilji cerkve in države, kakor tudi na razliko, od tega pogojeno, sredstev, ki so rabljiva in se imajo rabiti v dosežanje teh končnih ciljev, bi taka kazanja utegnili pač jedva zadoščevati. Menimo torej, da se ne zgrešimo, ako z namenom, preveriti tudi našega častitega gospoda nasprotnika o tem, da od Boga škofom podeljena in vrhunec v odpuščanju greha dosežajoča oblast nima nič občege z vladanjem in zapovedovanjem, da s tem namenom, pravimo, sežemo po ilustraciji z zgledom, posnetim iz vsakdanjega življenja, kateri je pač prikladen dovesti ad absurdum nasprotniško mnenje, da bi oblast odpuščanja grehov obsežala gospodovanje in zapovedovanje, dà, da bila s tem identiška.

Naš častiti gospod nasprotnik mora brezuslovno priznati, da vsi katoliki, torej tudi škofje v očiščenje od svojih grehov, s katerimi greši vsak umrjoči človek, pritekajo k zakramentu pokore in vsled dejanskih razmer, opravljajo svojo spoved običajno ne pri kakem škofu, ampak pri kakem svečeniku lastne škofije, od katerega dosledno izprošujejo odpuščenje svojih grehov in tudi dosežejo pod predpisanimi uslovji v imenu Božjem. In vendar se bo drznil dr. Mahnič jedva trditi, da svečenik s tem, da podeli lastnemu škofu odpuščenje grehov, za katero ga prosi v polni ponižnosti, postane gospod in zapovednik svojega škofa.

To utegne zadoščevati tudi latinizatorjem.

(Dalje prih.)

Peter Petrović Njeguš II., vladika črnogorski.

„Silan i liep kano Dušan,
učitelj svoga naroda kano Dositej
i pjesnik kano Mušicki.“

Nekako na polu pota od Kotora na Cetinje leži ne povse na brdu ni v dolini, pa vendar najviše spleteno in najnepristopnejše gnezdo črnogorsko, Njeguši. No, to selo ni samo gnezdo, temveč je tudi zibel in izvor črnogorske slobode: sedišče je najstarejšega plemena, iz katerega so proizšli mnogi vladike, vojvode in knezi, — dika Črnigori, pa i vsemu Srbstvu, dà celemu Jugoslavjanstvu.

Izmed jasnih zvezd na nebu črnogorsko-srbske povestnice svetijo se vladike Njeguši iz bratstva Petrovićev, katera porodica je podala toliko hrabrih junakov zemlji na obrambo in narodu na slavo. Prvi, Danilo, zavladavši leta 1697., očistil je Črnogoro od Turkov in poturčencev. Za njim sta vladala na izmenjo Sava in Vasilij, boreč se oni po tega smrti z nekim pustolovcem Stepanom Malim, pa tudi s Turki in Benetčani (1768). In potem Peter I., kateri je, postavši vladika l. 1782., s svojo 48letno upravo otvoril novo dobo črnogorsko, proglasivši to državico za slobodno in odtegnivši

Turkom davek-harač, a narodu svojemu podavši nekaj nov državnih zakonov; ter ga je zahvalni narod za njegove trude in podjetja o branjenju in čuvanju cerkve, narodnosti in slobode povišal za svojega svetitelja. *)

Njega je nasledil Peter Petrović Njeguš II., o katerem veli neki pismen ocenjevalec, da je bil „silan i lep kano Dušan, učitelj svoga naroda kano Dositej i pesnik kano Mušicki.“ V komur so spojene takšne vlastitosti, ta gotovo ni navaden in vsakdanjski človek; in v resnici je bil vladika Peter II. mož, katerega pravom smemo prištevati najslavnejim možem našega veka.

Rodil se je Radoje — s tem imenom so bili Petra II, nazvali pri krstu — v Njeguših l. 1811 od otca Tome Petrovića, brata vladike Petra I. Učil ga je bil izvrstni književnik srbski Sima Milutinović Sarajlija, ovenčani pesnik „Serbijanke“. A zatem je živel v Rusiji, v Petrogradu, kjer se je pripravljajal za čin vladški, da more tako naslediti črnogorsko gospodarstvo (vladarstvo). Posvečen vladika leta 1833., vrnil se je v Črnogoró ter pod imenom Petra II. prevzel narodno vladanje, katero je tedaj začasno vodil neki Podgoričan Jovanović.

Črnogorska povestnica je polna bojnih in viteških činov; todà slabo so njo poznali inostranci, dokler nje ni nesmrtni vladika Peter II. svetu obelodanil s svojimi diplomatičnimi, kulturnimi in literarnimi deli.

Najprvi posel Petru bil je, da oslobodi Črnogoro glupega brezzakonja ter da jo izbavi od grabeža, paleža, ubijstva, osvete, medsobne borbe, kraje tatvine — katera zla so nemilo kužila njeno bitnost. V kratki dobi je Črnagora premenila svoje lice. Gorostasna ta-le šaka začela je domišljati se svoje bitnosti in narodnega ponosa ter je odvrгла divjo čut in otrovano naravo. Mnogi potniki iz raznih dežel so začeli njo pohajati, ne več kot pečino razbojskih hajdukov, nego kot utočišče slobodnih vitezov, kateri so znali z orožjem v roki otresti s sebe jarem azijski.

Peter, razven da je jako poboljšal čudoredno ali npravstveno življenje ljudstva, razširil je še prirodne meje svoje domovine, pridobivši k Črnigori: Kuće in Pipere na južni, Brda na severni pa naposled Grahovo in Drobnjake na zapadni strani. Izpodil je iz dežele rodbino Radonićev, kateri so si prisvajali dedno pravo do vladarske časti: uvel je davek, da so se mogli plačevati javni činovniki; skrbel je za ceste in se v obče mnogo trudil, da povzdigne blagostanje svojih podanikov. Med ostalimi naredbami njegovimi je nadalje znamenita ustanovitev starešinstva, katero določuje zakone in ima višjo sodno oblast, in pa zavod stražnikov, kateri čujejo nad sigurnostjo v državi. Straža vladicina, tako zvani perjanici, je od 30 junakov domorodcev. Tako je vladika v glavnem uredil državo.

*) F. B. Kořinek: Obća pověstnica III. 212, 408. Niz bisera jugoslavianskoga 1863. Novice 1851. Slovanstvo (Matica slov.) I. 278. Arkiv za pov. jugoslavensku 1852; idr.

Iskreno in neutrudljivo je nadalje Peter II. nastojal, da svoj narod tudi duševno čim bolje naobrazi. Pred njegovo vlado Črnagora ni imela šol, pa so se mladi ljudje pripravljali v samostanih le za duhovni stan učeči se čitati in pisati. Vladika Peter II. je prvi utemeljil v svoji prestolnici, na Cetinju, redno šolo, v kateri so se učile res da še samo cerkvene knjige. Zatem pak je leta 1835. na Cetinju osnoval tudi knjigotiskarno, v kateri so tiskane bile knjige: Milakovićev almanah „Grlica“, Vukove „Narodne srpske poslovice“, Milutinovićeva drama „Dika crnogorska“ in vladicine pesni „Pustinjač cetinjski“. Ta knjigotiskarna je sicer skoro prenehala; no sedanji knez Nikola jo je obnovil. Razven tega je Peter podpiral tudi upravo omenjenega Vuka Stef. Karadžića pri njegovem poslu književnem, ter je Vuk na vladicin poziv obiskal Črnogoro (pa Dalmacijo), kjer je nabral lepo kito srbskih narodnih pésem, poslovic itd. Spomina je vredno še, da je vladika Peter dopisoval tudi našemu Stanku Vrazu, n. pr. 20. okt. 1848 o narodnih stvarih. „... da Vam mogu što na mucu pomoći, najsvetiju bih dužnost pod nebom ispunio ...“ *)

Poleg tega je vladika Peter tudi sam deloval na slovstvenem polju, pa i zavzemlje dično sélo v divnem hramu srbske književnosti, posebe pesništva. Njegovi umni proizvodi morejo se zvati klasični, kajti so pisani v narodnem duhu, in jezik jim je čisto narodni. Pesmottori Petrovi, katerim je predmet ponajveč Črnagora, njé junaki, sivi sokolovi in njih život — pravo so ogledalo življenja črnogorskih Srbov in živo svedoštvo slavjanskega rodoljubja vladicinega. In naš St. Vraz sodi, da so te „pesni plod orijskog poetičkog uma, pune dubokih misli, živih bojâ i uznesenih obrazâ.“ **)

Dela pesniška vladike Petra Petrovića Njeguša II. pa so: Že omenjeni „Pustinjač cetinjski“, zbirka jako lepih pesnij lirskih, prvenec njegovega dela književnega. Zatem „Luča mikrokosma“ (Beograd 1845. 8. 81.), v kateri veliki pesni, posvečeni imenovanemu Simi Milutinoviću, opisuje pesnik borbo idealizma in materijalizma ali dobrega in zlega življa v človeku, kažoč zajedno globokost mislij, bistrino razuma in nedoseženo vlastitost narodnega jezika. Nadalje „Ogledalo srbsko“ (Beograd 1846. 8. 510.), ki obsega 61 pesnij junaških, koje narodnih, koje njegovih, a posvečeno je spominu Aleks. Serg. Puškina. „Kula Gjurišića“ in „Čardak Aleksića“ (1847 — meni поблиže nepoznato), pa dramatično-historijski spis „Lažni car Sćepan Mali“ (1847), kateri v lepem vidu predstavlja jedno od najburnejih in anekdotičnih dob Črnogore, kako je namreč preje omenjeni pustolovec, izdávši se za ubitega ruskega carja Petra III., bil zavladał v Črnigori, a ga je tajno neki Grk sluga ubil v samostanu 1774. Potem razven več manjših pesnij (n. pr. Lijek jarosti turske, Molitva Crnogorca k Bogu, idr.)

*) Dēla Stanka Vraza V. XXIV.

**) Danica (v Zagrebu) 1847. 20.

večja epska „Slobodijada“ (po pesnikovi smrti izdal Nenadović v Zemunu 1854), kjer v 10 spevih opeva boje Črnogorcev s Turki počemši od naistareje dobe. Najlepši umotvor njegov pak je „Gorski vijenac“ (Beč 1847. 8. 116.), poln vzvišenih mislij in živahnega vzleta pesniškega, jedno izmed najlepših del vse umetne poezije srbske. Pesnik nam v obliki epsko-dramski živo predločuje veličastveni obraz borbe Črnogorcev hrišćanov z brati njihovimi poturčenjaki, kakor se je zbito proti koncu XVII. veka v dobi vladike Danila Njeguša:

Što uteče ispod sablje turske,
Što na vjeru pravu ne pohuli,
Što se nehće u lance vezati:
To se zbježa u ove planine,
Da ginemo i krv prolivamo,
Da junački amanet čuvamo;
Divno ime i svetu slobodu! *)

Govoril je vladika Peter II. razven materinskega jezika srbskega tudi francoski, italijanski in nekoliko nemški. V Benetkah, kjer je bil večkrat, preiskaval je marljivo in proučaval arhiv v „Piazza dei Frari“ ter je iz starih listin zbiral gradivo za povestnico srbskega naroda. Ruski car Nikolaj I. podelil mu je veliki križ reda sv. Ane za zasluge; sam pak je ustanovil dve svetinji za priznak hrabrosti. Gledé umstvene naobraženosti vladicine se je res čuditi njegovemu veleumu, zlasti ako pomislimo, da je Peter bil sin črnogorskih skalov, kateri niti videl ni kake akademije ali univerzitate. In kar se dostaje njegovega zasebnega občejanja, bilo je to kaj prijazno in ljubeznjivo pa priprosto in naravno z vsakom, kdor koli ga je le obiskal — kakor o tem pripoveda n. pr. Iv. Kukuljević v „Danici“ 1847, br. 6. A kako je črnogorski narod si priljubil svojega gospodarja, prikazuje se najlepše v tem, da, ko je Peter jednok ostavil Črnogoro omolknila je bajè pesma in veselje, a ko se je on na svojo goro vrnil, zopet da je oživela pesma. Dà: „Gdje prosojeta, tu narodnost cvjeta“.

*) Iv. Milčetić (Vienac VIII. 675), prisposabljač Petra II. Njegušu in Ivana Mažuranića, veli: „Za Mažuranićeva, Čengić-Agu“ svatko skoro znade u Crnoj Gori — ali se ipak ne čita toliko kao „Gorski Vienac“ (Njegušev), kojega svaki Crnogorac malne na izust znade.“

Umril je vladika Peter Petrović Njeguš II. za daljšo pljučno boleznijo 19. (31.) okt. 1851 ter bil pokopan po svoji želji v cerkvi na vrhu Lovčena, najvišjega brega Črnogore „Njegova je smrt“ — tako piše v nekrologu Stevan Ljubiša — „svakomu Srbinu povredila kosovske rane. Kasno će se svaki genij iz slavenske kolenke iznjhati, koji kroz samih osamnajest godinâ umije sebe popeti na toliku visinu znanja, da je bio najsajjnija dika i ponos sviju nas Slovenâ. On je ljubio prekomerno slavenski rod u obće, a svoju domovinu hteo je povratiti u starinske predele Ivanbegovine. Obataljeno knjižestvo naše veoma mu je na srcu ležalo; on je mislio o tom, kako bi se svuda ‚odpri prosvete hramovi‘, kako bi hiljadama neučenih Slavenâ zora znanja i dobrog stanja osvanula, kako bi se spravile medjusobne razpre, koje jednorodnu braću dele.“ (Arkiv II. 211.).

Peter Petrović Njeguš, vladika črnogorski, bil je namreč med prvimi Srbi, kateri so vredno in dostojno znali ceniti slogu in uzajemnost jugoslavjansko. Dočim so — kakor znano — nekateri domorodci grško-slavlanskega obreda v svojih neo, ravdanih verskih predsodbah nekako popreko gledali rojene svoje brate latinsko rimskega veroizpovedanja ter so se zaradi tega tudi protivili nakauam književnim Gajevoga „ilirstva“: vzkliknil je plemeniti vladika v pesmi „Pozdrav rodu na novo leto“ v Gajevi „Danici“ 1848 br. 2. z ozirom na vero, jezik in narodnost oduševljeno tako:

Ne pita se, kô se kako krsti,	Lipo, lépo lepo i liepo,
No čija mu grije krvca dušu,	Bilo, bělo, belo i bielo.
Čije ga je mlieko zadajilo.	Listići su jednoga svleta,
To je vopros svetoga simbola!	U pupulj se jedan odnjihali.

Kô je vieran domačoj svetinji,
Polezan je vlasti — domovini —
Kô l' na majku svoju rodnu huli,
Na njega se u strašnoj ljutosti
Lomi viečna roditeljska kletva,
Prah će njegov bure hulenja
Volnovati viečno n grobnicu!

Tako Peter Petrović Njeguš II., vladika črnogorski,

Andrej Fekonja.

Povadilsja kuvšin pó vodu hoditb...

Očrki iz ruskega življenja, spisal Róščin.

(Dalje.)

VII.

Meni je bilo o. Konstantina vselej žal, ko sem videl, da se ga ogibljejo vsi tovariši z dežele in iz mesta. Nekateri so ga prezirali zato, ker je pristal k stranki, ki očividno misli le o svojih osebnih interesih, drugi pa so ga celó dolžili, da je „špijon“ Aleksandra Ivanoviča, in da ta lahko tega ali drugega ovadi pri arhijereju.

O. Konstantin je pristal k stranki Aleksandra Ivanoviča Dolbina samo zato, ker je spadal k vrsti tistih ljudi, o katerej je Spasitelj rekel: „Blaženi ničiji duhom, jako teh jestj carstviye nebesnoje“. V seminariju učil se je bolj, nego vsi njegovi tovariši vkupe, in vendar je jedva dolezel do konca. Šestindvajset let je bil star, ko je bil na poslednjem letu; no imel je prekrasen bas in dasi

na poslednjem izpitu iz evangelija Joana ni znal več ko: „v načalē bē slovo i slovo bē u Boga i Bog bē slovo“, rešili (sodili) so profesorji, da se je „skonfuzil“, in da bo vsaj „horošij dijakon“. No božja previdnost izbrala je Konstantina B. „vo ijereji“, in dasi v poslednje vreme nekateri harlekini, quibus natura non dedit, „s dovolenija načalstva“ napovedali iztrebljenje ženskega spola, vendar je božja previdnost izbrala devico Anastazijo Pavlovno, da dá izbranemu poklic, kateri bi on brez nje morda zgrešil. Anastasija Pavlovna bila je hči ranjkega o. Pavla in po takratnej praksi imela je pravico, celo leto smatrati „prihod“ (župnijo) za svojo doto. Mladi seminarist seznanil se je z njo ne čisto slučajno, prihod je bil precej dohoden in blizu mesta, Anastasija Pavlovna pa je imela razen tega celo skladanico otcovskih rjas na lisjem kožuhi. Konstantin B. je pri prvem pohodu izjavil mimohodom mnenje, da sta možki in ženska vstvarjena drug za druga; na sledeči pot pa je od Anastasije Pavlovne uže šel ko njen ženin. „Matuška“ je bila jako zadovoljna z bodočim zetom, in čez štirinajst dnij bila je svatba. Konstantin B. peljal se je k arhijereju „posvjatitjsja“ in vrnul se je uže v širokopolej in širokorokavej atlasnej „rjasi“. Na prvo nedeljo bila je cerkev bitkom nabita; celó Aleksander Ivanovič, ki je „po bolednosti“ sicer navadno „dóma molilsja Bogu“, prišel je poslušat glas novega batjuški. Ko je prišel v cerkev, končila se je ravno „liturgija oglašanih“ (katekumenov) in novi pop je grmel na vso cerkev: Jelici oglašennije izidite! izidíte oglašennije, izidite!

„Ah, što za golos! Što za „timbre“, ah kak prekrasno!“ govoril in ahal je svojemu znancu v polglasa in uže na prvi dan je o. Konstantin obedal pri svojem pomeščiku z mlado „matuško“ vred.

In zaživel je mladi pop s popadjó, kakor živé vsi svečeniki: tiho in skromno; in kakor vsem svečenikom, dal je Bog tudi njemu obilno potomstvo: čez štiri leta imel je uže troje toponosih otrok zdravih in „kruglih kak ogurčik“. Rabotal je „kak vol“, sam kosil in oral, in večkrat so ga klicali s polja k bolniku. V srečju se mu je zarodila čisto umevna želja, dobiti boljši „prihod“, če bi se dalo, v vjezdnem mestu. Mečtál je, kako se mu bodo otroci učili v gimnaziji, „tréb“ bode več nego v selu, kajti v mestu se rodi, ženi in umira več ljudij in hoja s krstóm o božiču, o velikej noči in na prestoljnij prazdnik“ (žegnanje) dala mu bode cele stotine rubljev na leto. Najlepše pa bi se dalo priti v mesto pri posredstvi Aleksandra Ivanoviča, ki vselej obeda pri arhijereju, kadarkoli biva v gubernskej stolici. Ko mu je nekega dne objavila Anastasija Pavlovna, da se zopet ne čuti popolnem dobro, odvetil jej je on: „nu, jesli, tak to budu kandidovatj v zemstvo“.

In res je kandidoval in bil tudi izvoljen uže na gori omenjenih volitvah. Začel je celo pisati članke v „órgan“, kateri so si osnovali konservatori v ujezdnem

mestu, in ki je izhajal jedenkrat na teden. Vsi pristaši Aleksandra Ivanoviča hvalili so umne in stvarne članke o. Konstantina, dasi jih nihče ni čital v resnici. Organ sicer je imel le zadačo blatiti in ovajati liberale posebno pred „načalstvom“, ne vem, odkod mu je tekla življenska moč, kajti naročnikov je imel še manj, nego čitateljev. Kakor sem rekel v začetku, dobival ga je celó Aleksander Ivanovič kot „Pflichtexemplar“, členi uprave pa so vs vkupe naročali si jeden izvod. Nosil je nazvanje „Ujezdni Věstnik“, no protivniški pribavljali so: „lži, cinizma i jazikobludja“.

VIII

Aleksander Ivanovič bil je po zgorej omenjenih volitvah v zemstvo polni satrap ujezda. Zemstvo je delovalo celi dve triletji brez vsake kontrole, kajti opozicije v njem ni bilo. Pri prvih volitvah ušli so liberali, o čemur so potem jako žaleli, kajti nekateri bili bi morda vendar izvoljeni. No pri volitvah v naslednje trehletje se celo javili niso, kajti Aleksandra Ivanoviča stranka splotila se je v tako trvd kremen, da celó misliti ni bilo, da bi se dal razbiti. Predsedatelj in členi uprave bili so zvezani s svojimi volilci od prvega do poslednjega vzajemnimi interesi, vsi čutili so se „beati possidentes“ in so se tako privadili k temu avtonomnemu zavodu, da celó misliti niso mogli, kako so poprej mogli živeti brez zemske potvice. Jedna narodna šola za drugo se je zapirala iz raznih vzrokov: ali učitelja niso mogli najti, ali otrok ni bilo, ali pa je nepretrgoma bujanila tam kaka epidemija, v resnici pa je bil vzrok ta, da so konservatori tvrdili med soboj, da čim glupeji je mužik, tem lehče živi on sam, a glavno oni, katerim ga je treba. Viš, poprej so robotali in družega nič, zdaj pa uže svojo besedo tu ali tam hoté imeti: govoré celó o nekakih svojih pravicah in osmelivajo se celó kritikovati to, kar „gospod“ govori, in „gospoda“ samega. Ceste držale so se v redu tam, kjer je bilo treba voziti se bolj ali manj vidnemu členu gospodstvujoče stranke, zemski zdravniki lečili niso mužikov, nego konservatore, njih žene in otroke zakonske in nezakonske. Mirovi sodniki sodili so tako, da bi komaj bilo, da bi človek ne iskal zaščiti (zaščita) sodišča. V ujezdu se je začela splošna demoralizacija: laž, obman, kleveta in licemerje, katere napake je preprosti narod videl pri „gospodi“, začele so se pricepljati k njemu. Zemski zapisniki so se kazili: rešalo (sklepalo) se je jedno, administraciji pa se je pošiljalo drugo v pregled in dokaz, da se zemstvo drži v mejah darovanega mu samoupravljanja. Začelo se je splošno grabljenje, splošni obman in obče tatovstvo, in vse to se je delalo drzko, frivolno, arogantno. Vsi so n. pr. videli, da se je nasulo te in te ceste tri sežnje, a oficijalni „Vestnik“ tiskal je črno na belem, da se je posulo 300 sežnjev, denarje za 297 sežnjev uteknuli so členi uprave in predsedatelj v svoje žepe, ki so se vedno bolj

in bolj napenjali. Mnogi so se celó sramovali, da prinašale k zemskeji stranki, no povrat bil je nemogoč: ta ali drugi je dal na posodo in ne dobi dolga, ako se odreče od stranke, drugi pa je vzel na posodo, in upnik ga zaduši, ako uide iz svojati.

IX.

No, na svetu ni nič večnega in istina vselej zmaga, prej ali pozneje. Kar je beseda Aleksandra Ivanoviča in zemskih „zapravil“ sozidala, to so razrušila jih dejanja. Iz cele vrste teh dejanj zaradi nedostatka mesta in časa, navedem samo nekatera, ki najbolj bijo v oči.

Ne vem odkod in k čemu, poselil se je v našem mestu odstavni nemški „feldwebel“ Karl Ivanovič Knobloch, ali, kakor se je sam kratko zval: Karl Fanič. Kje nij teh Karolov Faničev? Ko je vskočil v okno, katero je Peter Veliki prosekjal v Evropo, razen majhene culice starih cap ni imel nič soboj. On je znal, da Nemca Bog nikoli ne zapušča, uže v nagrado zato, ker se Nemci razen Boga nikogar ne boje. Karl Fanič je dobro znal, da pri nas v Rusiji voleje svobodno hodijo, kjer jim je ugodno, no mislil si je, da ne gledé na to je njega sveta dolžnost, vesti kulturo s praznim trebuhom vred na vstok. Skoro je kulturo in trebuh prigrel knez Golovin in zdelal je Knoblocha upraviteljem svojega gromadnega imenja v Černigovskeji guberniji. Nekaj let zaporedoma šlo je gospodarstvo dobro; potem pa so se začele na imenje rušiti razne nevzgode. Žita je bilo mnogo, a cene nij imele; teleta, žrebci in plemenski prasci so ginuli, in vse to je pisal Knobloch z nemško akuratsnostjo v svojih poročilih, katere je pošiljal v stolico knezu. Poslednje leto pravljenja Karla Faniča skrčili so se dobodi kneza na cele tri tisoči. Rusi so narod praznoveren, in knez Golovin je mislil: naj gre Knobloch, morda bo bolje; vidno je, da ta človek sreče nema več.

In šel je Knobloch od svojega gospoda, kateremu je služil, kakor pravi „treu und ehrlich“. Za črni dan si je prihranil nekaj tisoč rubljev in mahnul jo je k nam zidat pivovarno. No bil je res nesrečen: nij dolgo varil pivo, kar je ves kapital potekel, kredita pa ni bilo. Ostavil je vse vkup upnikom in vrgel se je na vrtnarstvo. Nemci znajo vse; zato so Nemci. Prodajal nam je v aprilu meseci redkvico po 5 kop. desetek, ogurce (kumare po 15 kopejek, salato in drugo tako reč. Mej tem se je pri njem nepričakovano pojavila žena z otrokom; dohodov je bilo treba več. In odkril si je Karl Fanič skoro nove vire, po katerih je tekla njemu, ženi in otroku življenska moč. V plotu svojega najemnega vrta provrtal je nekoliko vrzelij za drobno žival, dva „slučajna“ prelaza pa sta vabila na vrt krave in teleta. Kure, gosi, utke, ki so se hotela učiti vrtnarstva pri Karlu Faniču, lovil je ta in dajal ženi, ki jih je brez žalosti odpravljala na oni svet, za svinje, teleta in krave pa je jemal odškodnino. To so bili postranski dohodi, in treba je

priznati, da niso bili majhni. Zviti Nemec je bil kakor magnet tem živalim: vse je lezlo k njemu, kakor da ni prijetnejšega mesta, ko v trebuhu Karla Faniča. Sosedje so govorili, da, odkar se je pojavila ta „kolbasá“ v mestu, jim „Žitja njet“. Vsi so znali, da je na njega vrtu prava Kalvarija, no nihče mu ni mogel do živega. Vse je bilo tako lepo šito = krito, da ni ostajalo drugega, ko meriti se z okoliščinami. Jedva je kdo usta odprl, uže se je Karl Fanič čutil razžaljenega, češ, morda ste vi taki, pri nas pa kaj takega ni v navadi.

V prekrasno jutro sunula je svinja pomeščika Zvegina svoje rilo v jedno iz vrzelij v plotu Knoblochovega vrta. Mimogrede naj se pohvalim, da pri nas svinje uživajo najpopolnejšo svobodo. Krulijo in rijejo, kjer in kolikor se jim ljubi; včasih leži grdoba poprek ulice, in če jo brcneš, takoj s kakega visokega mesta z drugega nadstropja ali izpod strehe, slišiš gospodujoči in kaznujoči glas: „noli tangere circulos meos!“

Težko se je privaditi k takim javljenjem „občestvenega življenja“. Kaj se če? Quod natura non dedit.

Ko bi bil jaz videl, kako je Karl Fanič prilaskal svinjo pomeščika Zvegina, pohvalil bi ga bil. Ta žival bila je neka pomes ruske svinje z angleško porodo, prilastne rozove barve in gola; ne vem, ali so jo brili, ali jej „natura non dedit“. Da-si je pomeščik žil celo vrsto (= 1 kilometer) od mesta in je derevenjski vzduh svežeji in zdraveji, vender je ta znamenita svinja lazila večno v mesto. Zmuznuvši se na vrt Knoblochov, šla je po sledu, nasutem z ržjo, in kje je bil konec temu sledu, ne vem; to pa sem uvnal, da ko je čez dobre tri ure jeden iz hlapcev Zveginskih instinktivno prišel na vrt Nemcev, našel je tam svinjo svojega gospodarja uže na smrtnem odru. Pomeščik je takoj vložil pri mirovnem sodniku mestnega učastka (okraja) tožbo proti Knoblochu na „zavhát čužòj“ sobstvennosti, in „mirovòj sudjà“, katerega je bil pomagal izbrati na tri leta tudi dvorjanin Zvegin, kot pristaš zemskega malike, prevoshoditeljnega Aleksandra Ivanoviča. Sodnik obsodil je ubogega Nemca k uplati 270 rub. za svinjo in v sodnijske stroške, vsega vkup na 299 rub. 99 kop., tako, da je kot meja med instancijo mirovega sodnika in okrožnega sodišča ostala še jedna kopejka.

„Mirovòj sudja“ motivoval je svojo „rezolucijo“ tako-le: „Ubila svinja bila je ženskega spola in jako plodovitega plemena. Vrgla bi lahko gosp. Zvegina 16 prascev, katere bi on, kot odličen gospodar in svinjevòd, gotovo lepo zredel, tako da bi vzel za-nje 270 rub. s staro svinjo vred; in vsled tega in na osnovanju š tega in tega mirovòj sudjà mestnega učastka obsoja Karla Ivanovega sina Knoblocha, inostranega poddanega k uplati“ i. t. d.

V vrzeli in čez prelaze Karla Faniča je lazil sicer vsakega roda skot, a rublji jih niso še obiskali. Kje vzeti krvožejnemu vrtnarju 299 rub. 99 kop.? Ko bi

prodal vse, kar je imel s svojo poštenostjo in dobrim imenom vred, ne dobil bi teh denarjev. Sicer je pa bil Karl Fanič na vsak slučaj ves svoj imetek prepisal na ime ženino. Podal je torej priziv „v mirovòj sjezd“ (v kolegij mirovnih sodnikov); ta je znižal globo do 60 rub., katerih je svinja z bodóčimi prasci res bila vredna „dlja ljubitelja“. No i s tem Karl Fanič ni bil zadovoljen. On ni mogel razumeti, kako njega, podložnega najmočnejše države na svetu ruski divjaki sploh soditi smejo

in sklenil je narediti „incident“, zaradi katerega bode telegraf med Petrogradom in Berlinom klepal najmanj štirinajst dnij nepretrgoma. Podal je apelacijo v senat in rešil, da, če to ne pomore, takrat: pomni me, Rusija!

Senat je molčal, molčal; nazadnje pa je Knobloch dobil po policiji odlok, da se vsa pravda oddaje drugemu sodniku v novo pretresanje; sodnik mestnega učastka pa se oddaje „pod sud“ za samovoljno tolkovanje zakona in uradno zloupotrebljenje. (Dalje prih.)

D o p i s i.

Iz Tržaške okolice, 20. okt. (O narodnih društvih v Tržaški okolici.) Mnogokrat se razgovarjajo naši časopisi o propadajočem našem narodnem življu v Tržaški okolici. Ali pri vsem tem, kljub vseh magistratni sili vzdržuje se še tam mnogo za popolnoma priprosti narod ustanovljenih društev. Ta društva nam jasno pričajo o narodni zavesti, koja je vladala v Tržaški okolici pred dvema desetletjema. Tačas so se ustanovljala po okolici razna narodna društva; bila je malone v vsakem selu čitalnica. Ali ravno čitalnicam je bilo odmerjeno kratko življenje. Pozneje so se jela ustanovljati po okolici pevska društva, katera so kazala silno važnost v narodnem pogledu; ta društva so pa žalibog kmalu zamrla. Za vsako novo stvar kipi ti navdušenja okoličan, a ravno tako kmalu to stvar pozabi.

Zadnja leta in zadnji čas jela so se ustanovljati druga pevska društva; danes so v Tržaški okolici štiri vrla in delujoča pevska društva in sicer: v Barkovljah „Adrija“, na Proseku „Hajdrih“, v Škednju „Vele-sila“, in Rojanu „Zarja“. Tem društvom ne cvetejo rožice; a temu se ne bode čudil nihče, ki dobro pozna tržaške razmere in posebno samooblastvo Tržaškega magistrata. Rojanski „Zarji“, katera se je ustanovila pred nekaj meseci, ni potrdila pravil slavna vlada, morala so se predložiti v drugič; jednako je bilo s Proseškim „Hajdrihom“ ter z Barkovljansko „Adrijo“. Društvu „Adrija“ je bila zapisana uže pri porodu pretrnjeva pot. Pravila, koja so se predložila sl. vladi, bila so jednaka pravilom „Hajdriha“ s Proseka, katero društvo je bilo ustanovljeno dve leti poprej; a kakó se je začudil dotični vlagatelj pravil „Adrije“, ko se mu je povedalo, da se ista niso potrdila.

Morete si lahko misliti, s kakim veseljem je dobil magistrat od sl. vlade dotično poročilo. — Predsedništvu se je to javilo od magistratne strani takó, kakor da bi se morebiti hotelo ustanoviti kako politično, državni protivno društvo. A začasno predsedništvo je nemudoma napravilo druga pravila ter prosilo neke gospode pri sl. vladi, da bi se ista potrdila v kratkem. V veliko žalost magistratovo so se res pravila kmalu potrdila, in društvo je smelo javno delovati. A to društvo je postalo trn v peti

našim Lahonom. Društveno ime „Adrija“ jih je jelo zbadati v oči; češ ti Slovenci nazivljajo „Adrijo“ kot svojo ter dajo celo svojim društvom jednako ime! Barkovljanski Capovilla zaklel se je takó rekoč „z dušo telom“ proti temu društvu. Najprvo si je najelo društvo svoje stanovanje pri nekem krčmarji (gotovo v posebni sobi). Od tedaj pa so čakali vedno žandarji pred krčmo ob uri (in še prej), ko se ima zapreti krčma; ne dal Bog, da bi bila ta le minutico po navadni uri odprta! A to ni bilo vse; Capovilla je poslal h krčmarju svojega somišljenika (tudi tujca) z grožnjo: „da ako ne pošlje ali zapodi krčmar iz svojega stanovanja Barkovljanskih pevcev, pride on, Capovilla z žandarji ter ukaže zapreti krčmo!“ Nevedni gostilničar se je tega žuganja ustrašil, zlasti ko mu je Capovilla jednako sporočil še po družih ljudeh in to še sam povedal.

Koncem meseca si je moralo najeti društvo drugo stanovanje, in mislilo se je, da bode tu pač v miru bivalo. Predno je minul prvi mesec, povedal je dotični gospodar pevcem, da morajo zapustiti koncem meseca stanovanje, drugače jim vrže iz sobe dotične njihove reči. Tu pa ni šlo tako hitro. Predsedništvo je energično protestovalo in s tem si pomagalo vsaj toliko, da je smelo ostati društvo še jeden mesec v dotični hiši, na srd in „ude lomečo jezo“ imenovanega Capoville! Ta človek je nagovoril tudi tukaj hišnega gospodarja, da je „Adrijo“ odpravil, potem je pa ravno v onej hiši — odprl krčmo v družbi s svojimi somišljeniki. Pa mislite li, da je bilo to vse? Šel je ta človek k posamičnim gospodarjem ter jim svetoval, naj zapode z dela vse one delavce, ki souduje „Adrije“. In kake reči so se godile, ko je imelo prirediti omenjeno društvo svojo veselico! O tem so pisali razni slovenski listi jednako i „Slov. Svet“.

Izvršujočih udov (pevcev) se je vpisalo pri „Adriji“ od začetka društvenega delovanja 46; podpornih udov je pa 31. Število izvršujočih udov se je pa znatno zmanjšalo — vsled delovanja znanega Capoville.

Po okolici se nahaja razen pevskih društev tudi povoljno število raznih domačih podpornih društev. Vsa ta domača podporna in posebno tako zvana „mrtvaška društva“ so na dobrem v vsakem obziru. Ta društva izplačujejo dotičnim družinam primerno svoto ob smrti ka-

kega člana. Jednako društvo („etrimatejsko društvo“) v Barkovljah ima že 3000 gl. premoženja v novcih. Razen enakih društev je v Barkovljah „Obrtnijsko društvo“, katero ima že čez 5000 gl. v novcih in inventarju, ter v Šklednju „Gospodarsko društvo“, katero tudi napreduje. — Podporna ali mrtvaška društva so ustanovljena blizu pred 20 leti ter uradujejo v slovenskem jeziku in pravila imajo pisana v istem domačem jeziku.

Pred leti torej so dobro skrbeli okoličanski narodnjaki za narodni obstoj, in krepko bi tu napredovali ter bi ne bil tu poražen slovenski in s tem „avstrijski živelj“, da bi se vlada zato brigala, da ne bi prepuščala slovenskih okoličanov lastnemu poginu — ali kakor se je godilo, še celó zatirala „stražo ob Adriji“!

X.

Pogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

Poziv dr. Mahnič. Dr. Mahnič je počastil poleg drugih slovenskih listov v VI. zvezku svojega „Rimskega katolika“ še posebe tudi naš list. Od 611. do 627. strani je nam posvetil naslednja poglavja: „Slovanskemu Svetu“ V pojasnilo našega stališča. Herezije „Slovanskega Sveta“. Razkolniška propaganda „Slovanskega Sveta“. — Slovenci — — Poddraga! Iz vseh teh odstavkov veje svojstvena krščanska ljubezen in svojstvena logika našega častitega gospoda nasprotnika; ta ljubezen in ta logika je pokazala, ako možno velik napredek ter se poslavlja za to pot od nas k naslednjim pohlevnim, nad vse spravljivim, zares krščanskim vsklicem: „S takimi heretiki, z izdajicami katoliške vere in vesti, slovenskega poštenja — niti sprave niti premirja, ampak vojsko na življenje in smrt.“

Dr. Mahnič posluša se tudi v tem zvezku „Rimskega katolika“ svoje znane metode, da trže stavke in besede iz celot in zvez, da bi jim dal pomen, kakoršen njemu ugaja najbolje, in njemu ugaja pred vsem — sumničenje.

Posebe in naposled se zateka še k „Slovencu“, da bi z njegovo pomočjo nas sumnil, češ, da svoje prepričanje prodaja „Slov. Svet“ za denar. Z veliko večjo pravico bi smeli mi sumničiti dr. Mahničevega „Rimskega katolika“; kajti noben list, ki deluje v zmislu največjih slovenskih nasprotnikov in sovragov vsega Slovanstva, pa tudi Avstrije, ne more pisati za te nasprotnike in sovraže ugodniše, nego „Rimski katolik“, ko ta list pobija vse, kar zagovarjamo mi, namreč nacionalno avtonomijo, slovansko bogoslužje — **ne ruske cerkve** — in občeslovanski literaturni jezik. Slovanski nasprotniki pobijajo te točke našega programa, ker vedó in tudi očitno zatrjujejo, da bi se avstrijski Slovani na korist sebi in Avstriji boljše utrdili s takimi pomočki. Govori pa se, da dobiva kak avstrijski nemško-liberalen list po več stotisoč goldinarjev za usluge zunanje neavstrijske politike. Mi pa ne vemo in tudi nečemo soditi, ali in koliko dobiva dr. Mahnič za svoje spise in članke, o katerih zatrjuje, da hoče z njimi koristiti veri in narodnosti slovenskega naroda, v tem ko vidimo mi, da se ti spisi po duhu zlagajo kakor rečeno, s spisi in članki listov, ki hočejo najbolj iz podkopavati slovenski, češki in v obče slovanske narode živeče v Avstriji in zunaj Avstrije. Mi temveč menimo, da ravna dr. Mahnič, kakor mi, po svojem preverjenju, dasi silno obžalujemo, da se more nahajati dandanes človek na slovenski zemlji, po rodu slovenske krvi, ki more gojiti tako preverjenje, taka načela, kakor dr. Mahnič. Vsa

pisava tega častitega našega gospoda nasprotnika nam vsiljuje doslej dilemat: ali imamo opraviti z zaresnim pisateljem ali pa s kom, ki hoče z nami uganjati burke. Na naše dokaze o tem, da se je v svoji polemiki zagrešil proti resnicam katoliške vere, nas hoče zavračati dr. Mahnič s tem, da s svojo logiko hoče podtikati herezijo nam. Ako hoče dr. Mahnič, da ga bomo poštevili zaresnim, ga mi z vso zaresnostjo pozivljamo javno, da nas naznani in zatoži naravnost pri Nj. Vz. knezonadškofu gorškemu, ker je to njegova dolžnost, ako je zares preverjen, da smo mi heretiki. Pri Nj. Vz. knezonadškofu že pokažemo, kako herezijo zastopamo mi. V ta namen se oglasa

Fran Podgornik,

kot izdatelj „Slovanskega Sveta“.

Prva slovenska šola na Koroškem. „Miru“ poročajo od Jezera, občini na meji med Kranjsko in Koroško: „Slovensko šolo imamo (na Jezern). Po odloku c. kr. dež. šolskega sveta od 15. oktobra t. l. se ima z novim šolskim letom pouk „izključljivo“ v slovenskem jeziku začeti, prva štiri leta, v petem letu še le se začne učenje nemškega jezika pet ur na teden, kakor obligatni predmet, poučni jezik pa ostane skoz in skoz le slovenski. Dovoljeno je to pod pogojem, da je in ostana šola, poludnevna.“ — Dobro! samo naj začnejo takó tudi sredi koroških Slovencev, torej tudi v obližju Celovca, kjer so že tudi Slovenci doma. Radovedni smo, ali niso dovolili Jezerske šole samo zaradi tega, ker je že bolj na Kranjski, nego Koroški zemlji, potem pa tudi, ali bodo v tej šoli rabili tiste knjige, v katerih nalašč prirejajo jezik za koroške Slovence. Pa o stvari prilično več

Slovanski nauki na nemških vseučiliščih. Leta 1889—1890 za zimski tečaj predavajo: prof. Osthoff slovnico starocerkvenega slovanskega jezika po Leskienovi priročni slovnici staroslovanskega (starobolgarskega) jezika, v Strassburgu prof. Hubschmann o cerkveni slovanski slovnici in tekstih staroslovenskih; v Lipsiji prof. Leskien slovnico jezika starocerkvenoslovanskega; primerjajočo slovnico velikorusčine, malorusčine, belorusčine in njih narečij; vaje v čitanju staroslovanskih tekstov; prof. Schelvin: vaje v ruski skladbi, čitanje in razlago jednega ruskega pisatelja; slovnico novega jezika ruskega; prof. Wolner: Slovansko bajeslovje, narodno pesništvo slovanskih narodov; v Berlinu prof. Brückner: slovnico rusko, zgodovino literature Poljakov in Rusov v 18. veku; prof. Schiemann: zgodovino poljske reformacije in protireformacije; v Breslavi prof. Nehring: narodno epiško

pesništvo Rusov in Srbov; zgodovino dramatiške literature poljske in ruske; poljsko in rusko književno zgodovino 19. veka. Kdo vé, ali ne bodo končno še Nemci zaradi tega imenovani panslavisti!

b) Ostali slovanski svet.

Rumunski metropolit. V Erdelju je tako imenovano madjarsko kulturno društvo, kakoršnih je mnogo po Ogerskem, in sicer povsod tam, kjer ni — Madjarov, torej se posebno tudi med Slovaki. Predsednik društva prof. Betlen Gabor je pozval telegrafično metropolita na svečanost osvečenja. Metropolit pa je zahteval pismeni poziv. Pismo je došlo in javilo metropolitu, da je že jeden svečenik obečal doiti kot predstavnik pravoslavne cerkve. Metropolit je odgovoril, kakor je „obče poznata stvar, da je erdeljsko-madjarsko kulturno društvo, kakor dokazuje i dosedanje njegovo delovanje, ustanovljeno jedino v ta cilj, da pospešuje izključno narodnostne interese madjarskega plemena, in da je kulturnim interesom državljanov drugih narodnostij naklonjeno toliko, v kolikor more biti nade, da se s pomočjo tega kulturnega društva pridobé druge narodnosti za madjarizacijo ter potopé v madjarsko pleme.“ Iz tega vzroka ni sprejel metropolit povabila, niti ni pooblastil preprostega duhovnika, samo da poslednjemu ne zabranjuje, da kakor privaten človek ide na svečanost madjarsko. Iz tega je razvidno, da poštev rumunski metropolit grehom tujčenje narodov, in da brani svojo čredo proti potujčevanju.

Cesar Viljem II. popotnik. Noben vladar ni potoval in ne prepotuje toliko in tako naglo, kakor sedanjí nemški cesar. V enem letu bil je na Ruskem, visoko na Skandinavskem, v Italiji, na Angleškem, da ne govorimo o Avstriji in drugih deželah. Sedaj je odpotoval na svatbo svoje sestre Sofije, katera se je poročila z grškim prestolonaslednikom. To pot je porabil, da se je sešel z italijanskim kraljem na njegovi zemlji. V Atenah je bil ves navdušen ob sprejemu; navdušenje njegovo pa je vskipelo do vrhunca v Carigradu, kjer je bival več dni s svojo visoko soprogo. Od Sultana se je poslovil kar najprijaznejše in večkrat je brzojavil knezu Bismarcku v domovino, kakó zadovoljen, kakó srečen je na svojem potovanju, se posebno tudi zaradi Carigrada. Vračajoč se v Nemčijo, se je sešel zopet z italijanskim kraljem v Italiji, in na njegovo povabilo pride 14. novembra cesar Franc Josip v Innsbruck, kjer se srečata in pozdravita oba cesarja na avstrijskih tleh. S cesarjem Viljemom je bil v Atenah in Carigradu tudi mladi diplomat, sin kancelarjev, grof Herbert Bismarck. Ta se je vrnil iz Carigrada preko Budapešte in Dunaja v Nemčijo. V Atenah in Carigradu je bil odlikovan z velikimi redi, v obeh glavnih mestih avstrijskih pa se je dalje časa pogovarjal z najvplivnejšimi ministri naše države. Ob potovanju cesarja Viljema pa je obiskal zunanji avstro-ogerski minister grof Kalnoky v Friedrichsruhe kneza Bismarcka. Refrén vseh teh potovanj odmeva po novinah v zmislu, da so diplomati zadovoljni s svojimi najnovejšimi napori in uspehi, ter da so se povečala uslovja za ohranjenje evropskega miru. Mnogo se je med tem govorilo, kakor da bi hotela Nemčija posredovati med Avstrijo in Rusijo v zmislu, da bi dobila poslednja zopet več vpliva v Bolgariji. Z druge strani pa nočejo temu verovati, prvič, ker se je Koburžan povrnil s svojega potovanja na zapadu zopet v Bolgarijo, in da je tam pri otvorenju zbora povdarjal vsepehe svoje politike, drugič pa, ker nočejo verovati, da

bi si bil šel cesar Viljem ogledat Carigrad samo zastran njegove krasote.

Kakor je naravno in jedino pravo, Slovanom bolje ugaja, ako so pri vseh teh pogajanjih velike diplomacije rajši pesimisti, nego optimisti. Konstatovati je, da nemška diplomacija triumfuje sedaj, kakor morda še v nobeni dobi ne starejše, ne novejše nemške zgodovine, in da se tej diplomaciji in politiki uklanja formalno in dejanski vsa zapadna Evropa. Bodočnost pa pokaže, koliko so se razne države zapletle na svojo škodo, in se posebno, ali ne bo pri vsem tem stroške za vse to plačevati Slovanom na prvem mestu. Stvari so namreč jasne gledé na interese, katere bi imela po naravi vsaka država na Balkanu, za kateri gre prav za prav vse sedanje pogajanje, druženje in oboroževanje. Ako bi pojedine države ne hotele več doseči, nego jim gre po naravi, ne bilo bi treba nenaravnih zvez in tudi ne posredovanj. Ako bi bila hotela evropska diplomacija ukreniti pravo, je imela priliko zato pri osnovanju Berolinske pogodbe.

Ta pogodba je glavno zlo sedanjega evropskega položaja; neodkritost, ki se je kazala takrat, gospoduje prek in prek tudi sedaj, in tako se stvari samo zavlačujejo. Previdnost pa čuje nad nami, ki končno obrne stvari, morda takó, kakor sedaj niti računijo ne. Med tem pa daje potovanje cesarja Viljema vendar premišljivati najprej balkanskim Slovanom, posredno in neposredno pa tudi avstrijskim državnikom in jednako avstrijskim narodom.

Uspenski Nikolaj Basiljevič, ruski pisatelj, umrl je v Moskvi. Bil je jako nadarjen in je znal krasno pripovedovati in zato zajemati snovi iz narodnega življenja. Bil je v svojih povestih jako nagleden in humorističen.

Radlinski Štefan, apostolski protonotar župnik dolnjelipniški, je umrl 26. oktobra t. l. v Dolenji Lipnici (na Slovaškem). Bil je verni sin naroda slovenskega (slovaškega), ustanovnik bivše Matice Slovenske, kat. gimnazij v Klačloru pod Znirovom, dobrotnik vseh slovenskih zavodov, svetnik in pomočnik ne samo svojih cerkvenikov, ampak v obče tudi naroda svojega. Delal je tudi za gmotno blagostanje narodovo, in dvakrat je imel biti izvoljen poslancem, toda brezuspešno, ker je bil ves vladni aparat proti njemu. „Nar. Noviny“ pristavljajo: „Pretrpel je mnogo prenasledovanja, kakor vsak, kateri dejanski varuje svoj narod duševno in gmotno. Več mu spomin!“

Marinovičeva zaklada. Bivši poslanik v Parizu Ivan Marinovič čsnoval je v spomin svojemu pokojnemu sinu Nikoli zaklado od 12.000 dinarjev, da se od dohodkov vsakega leta na dan sinove smrti nagrade spisi pesniški moralnega in patrijotiskega zadržaja (z nagrado od 600 dinarjev). To zaklado bo upravljala srp. akademija nauk.

Černiševskij Nikolaj Gavrilovič, ruski pisatelj, rojen 1828, o katerem smo poročali, da se je vrnil iz prognanstva v Sibiriji, je po kratki dobi zopet dobljeni v rojstnem kraju v Saratovu 29. okt. t. l. svobode umrl. Bil je jeden največjih duhov sedanje dobe v obče, in še le poznejši čas, ko se že nekoliko predrugači sedanje revno socijalno življenje bodo vedeli bolje ceniti veliki um pokojnika. Njegova „Sočinenija“ so v 4 zvezkih l. 1868 — 70. V temnici je l. 1863 napisal tendenciozen roman „Čto delati“, poln človekoljubnih in idealnih slik v bodočnosti. Ruski mladini se je bil jako prikupil, a živel je — prezgodaj glede na svoje mišljenje.

KNJIŽEVNOST.

Nova Pesmarica Zbirka najbolj znanih slovenskih, hrvatskih, srbskih, bolgarskih, čeških, poljskih in ruskih pesmij. Sestavil Ivan Železnikar. V Ljubljani, 1889. Založil Drag. Hribar. Tiskala „Narodna Tiskarna.“ Cena mehko vezani 80 kr., elegantno vezani 1 gld. 20 kr., s pošto 10 kr. več. Dobiva se v „Narodni Tiskarni“ v Ljubljani in po knjigarnah. Znano je, da je že davno pošla Razlagova „Pesmarica“, katera je prva obsegala pesmi vseh slovanskih plemen. Jednako je sestavljena ta nova Pesmarica; g. sestavljavec naznanja v predgovoru, kakó težavno je dobiti pojedine pesmi v celoti, vendar je tu priobčenih samo slovenskih 179, ki so razvrščene na domoljubne, ljubavne, napitnice in razne; za slovenskimi je največ hrvatskih pesmi, srbske, bolgarske in ruske so tiskane, kakor se ume samo po sebi s cirilico. Vseh pesmij skupaj je 231 na 304 straneh. G. sestavljavec naznanja razloge, zaradi katerih je navršeno razmerno malo bolgarskih, poljskih in ruskih pesmi; bolgarske niso znane, poljske imajo izključno poljsko stališče, „ruske pa so pri vsej svojej krasoti pri sedanjih razmerah nekako kočljive, zakaj, tega čitateljem skoro praviti ni treba.“ No zbirka je kljubu temu obila in lepa; pevski narod slovenski segne rad po njej, in kaj bi ne? Saj, kakor pravi g. sestavljavec: Pesem slovenska, proizvodi na pesniškem in glasbenem polji so skupni imetek vseh Slovencev, navdušujejo in razveseljujejo vse jednako ter gladijo pot naši koprneče zaželeni celokupnosti.“ In tudi mi se strinjamo z željo. Dal Bog, da bi „Nova Pesmarica“ k temu vsaj nekoliko pripomogla!“

„*Velehrad*“, ki izhaja v Kromerizu, in je osrednji organ narodne stranke moravskočeške, je začel s št. od 5. t. m. razlagati svojim čitateljem rusko slovnico. V predgovoru pravi, da Nemci so gospodujoč narod v treh samostalnih državah: na Nemškem, v Avstriji in Švici; Nemci da pripadajo k različnim cerkvam: katoliški, avguburški, helvetski, starokatoliški: Nemci da govoré mnogo različnih narečij, drugo drugemu nerazumljivo, vendar pa imajo jeden sam pismeni jezik, ki ga govoré in pišejo vsi njih naobraženci. S slovanskim kulturnim programom hoče se doseči ravno isto: da bi omikanci vseh slovanskih plemen razumeli jednak jezik. Tako bi ravno postali vsi odlomki slovanskega naroda, postali deli jednega kulturnega naroda in bi skupno delovali k slavi omike slovanske. List trdi, da med Čehi je mnogo takih, ki znajo ruski jezik; vendar razmerno na celoto jih je le malo, to pa zato, ker se ne uči po šolah. Vpraša potem: ako se Nemci in Madjari v našem cesarstvu učé ruščine, Morajo imeti posebne uzroke zato, in Čehoslovani da bi ne imeli še več razlogov zato? Poučuje pa prav praktično, da kaže na sorodnost in enakost obeh jezikov; priobčuje tudi povesti ruske v cirilici, poleg pa prevode.

„*Russkij kružok*“, v Holešove je imel 1. t. m. obči zbor, ki je sklenil poučevanje v ruščini po 1-krat na teden. Poučuje pa dobri znalec tega jezika g. dr. Jaromer Hlavaček.

„*Uspomene iz godine 1848—49*“, pretiskano iz „*Branika*“; spisal dr. Mih. Polit-Desaučić. 95 str. Pajević,

Novi Sad. C. 30 kr. Popisuje se v knjigi vstane in ves njegov razvitek, Karlovški tabor, srbske zmage in pobitja (propast) Novega Sada itd.

„*Viestnik hrv. arkeološkoga društva*“. 4. (poslednji) zvezek je ravno kar izšel. Urejuje ga že 11. leto prof. S. Ljubić.

„*Zlata Praha*“, obrazkovy časopis pro zábavu a poučení. Izhaja v Pragi vsak teden jedenkrat na 12 straneh velikega formata ali snopičih po dve številki obsežajočih. Cena po pošti za četrť leta 2 gld. 38., za celo leto pa 9 gld. 50 kr. Kdor se naroči za celo leto dobi v darilo krasno sliko od prejšnjih let, za l. 1890 pa sliko akad. slikarja Ad. Liebschera: „Jan Žižka před Kutnou Horou“. „*Zlata Praha*“ prične ta mesec izhajati s sedmim svojim letnikom. Ta list ne priobčuje izvornih spisov in slik samo v pogledu na Češko, ampak jednako na vse Slovanstvo. Karkoli se vrši znamenitega v umetniškem in kulturnem pogledu pri raznih slovanskih narodih, zabeleži ta list s peresom in čopičem, a poleg tega predstavlja čitateljem slovansko umetnost tudi iz prošlosti. Izredno veliko pisateljskih in slikarskih sil je pridobil list, da sodelujejo zanj. Zunanja oprava in notranja vrednost je taka, da sme primerjati in ponosno tekmovati z enakimi podjetji največih kulturnih narodov. Po pravici ima list obilo naročnikov in čitateljev tudi zunaj mej češkega naroda in takih je tudi med Slovenci, kateri vidijo, da „*Zlata Praha*“ pogostoma prinaša slike s Slovenskega in piše jako objektivno ter zajedno simpatički o razvoju slovenske književnosti in slovenskih se ve da redkih umetnikov. „*Zlatu Prahu*“ priporočamo tudi češčine večim Slovincem.

„*Музыкальная библиотека*“ (Muzykaljnaja biblioteka) izhaja v Levovu za avstrijske Ruse po 25 kr. snopič, ter prijavlja skladbe za petje in glasovir od dobrih domačih skladateljev. Izšel je sedaj 15. snopič. Naročnina se pošilja Vl. Sadovskemu kot upravniku v Levovu.

„*Галицко-русская Библиография XIX. века*“ (Galicco-russkaja Bibliografija XIX. veka), katero izdaje Iz. Em. Levickij, poslana je v svet z X. in XI. snopičem ali III. in IV. snopičem II. zvezka. Ta del obseza snovi od 1864. do 1867. leta ter kaže, kakó so se začeli tačas gibati gališki Rusi tudi literarno. Delovali so takrat Naumovič, Golovackij, Ustianovič, Dédickij in mnogi drugi. Glavni list je bilo „Слово“ (Slovo); tedaj se je porodila nesrečna „ukrajinomania“, katera je napregla vse sile, da bi vstvarila „samostojni jezik“ v literaturi. Ta „Bibliografija“, kakor so priznali tudi zunanji kritiki, je mojstersko delo v strokovnjaškem zmislu. Cena jednemu snopiču je 1 gld.

Topografsko-etnografske črtice o Macedoniji, napisal S. T. Verković, Hrvat po rodu. Petrograd 1889. Knjiga je zanimiva.

Katekizam glasbe. Izdelal po I. C. Lobenu Fr. Š. Kuhač. Drugo znatno dopolnjeno in popravljeno izdanje. 185 str. Cena 1 gld. Kuhač je napisal k tej izborni knjigi uvod o umetnostih, nekaj o narodni glasbi itd. Popravljen je tudi glasbeno nazivlje. Tiskala knjižara Lav. Hartmana u Zagrebu. Cena 1 gld.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. Za ljubljanske naročnike in za dijake stane celoletno 3 gld. 60 kr. pololetno 1 gld. 80 kr. in četrťletno 90 kr. — Posamične številke se prodajejo po 20 kr. — Naročnina in reklamacije naj se pošiljajo Fran Podgorniku v Gorici, ulica Barzellini 4.